

Generasjonsperspektiv i boligfelleskap

Samskaping mellom pragmatisme og visjon

Forfattere | Eugene Guribye, Jens Peter Jensen, Per Gunnar Disch

Rapport | Nr. 16-2025 – NORCE Helse og Samfunn

Rapporttittel	Generasjonsperspektiv i boligfelleskap
Prosjektnummer	107554
Institusjon	NORCE Helse og Samfunn
Oppdragsgiver(e)	Husbanken og Landsbyggefonden
Rapportnr.	16-2025
ISBN	978-82-8408-408-4
Antall sider	68
Publiseringsdato	September 2025
Bildekreditering	Eugene Guribye
Stikkord	Eldre, generasjonsmøter, samskaping, bolig

NORCE Norwegian Research Centre AS, Postboks 22 Nygårdstangen, 5838 Bergen, Norway

E-POST post@norceresearch.no

WEB norceresearch.no

TEL. +47 56 10 70 00

ORG NO. 919 408 049

Forord

Det er stor interesse for generasjonsperspektiv i boligutbygging i nordiske land. I denne rapporten undersøker vi erfaringer med å skape fellesskap på tvers av generasjoner i tre boligprosjekter: Generationernes Hus i Aarhus i Danmark og Bø sjukeheim og Pastor Fangensvei 22 Seniorhus på Tåsen i Norge. Dette dekker to ytterpunkter i tilnærminger til å skape generasjonsfellesskap gjennom boligløsninger: Ved Generationernes Hus har man i samarbeid mellom Aarhus kommune og Brabrand Boligforening forsøkt å tilrettelegge for generasjonsmøter gjennom et ambisiøst mål å samle bofellesskap for eldre, familier og studenter; pleiehjem; handicapboliger og en barnehage under samme tak. Ved Bø sjukeheim i Midt Telemark kommune og i Pastor Fangensvei 22 Seniorhus på Tåsen i Oslo kommune har man satt av et lite antall boliger til studenter.

Prosjektet er finansiert av Husbanken i Norge og Landsbyggefonden i Danmark. Eugene Guribye ved Senter for praksisnær forskning og samskaping i NORCE har vært prosjektleder, medvirket i datainnsamlingen i Århus og har skrevet store deler av rapporten. Jens Peter Jensen ved MarselisborgCentret i Danmark har lagt til rette for og medvirket i datainnsamlingen i Århus og bidratt inn i skiving av rapporten i delen om Generationernes Hus. Per Gunnar Disch ved Senter for omsorgsforskning Sør ved USN har stått for datainnsamlingen i de to norske institusjonene og har hatt ansvar for skivingen av rapportens del om erfaringene derfra, samt bidratt inn i bakgrunnsdelen av rapporten.

Det må rettes en spesiell takk til medforskere og forskningsdeltakere som har bidratt med uvurderlig samskaping av kunnskap i studien. Samtidig ønsker vi også å takke ledelse og ansatte som har bidratt med sin kunnskap og lagt til rette datainnsamlingen på en utmerket måte. Til slutt, en takk til Lisbeth Iversen for å gjøre oss oppmerksomme på Jonny Aspens teoretiske rammeverk om byen som erfaring – og ikke bare arkitektur.

Eugene Guribye
Prosjektleder

Sammendrag

Rapporten undersøker tiltak som legger til rette for generasjonsfellesskap i boligsektoren i Norden, med fokus på to ytterpunkter:

1. **Generationernes Hus, Aarhus (Danmark)** – et storskala boligprosjekt med pleieboliger, eldreboliger, familieboliger, ungdomsboliger, handicapboliger og barnehage under ett tak og ambisiøse visjoner om å arbeide med samskaping og innovative ideer om fleksibilitet, felles organisering, ledelse og utvikling.
2. **Studentboliger i sykehjem og seniorhus, Oslo og Midt-Telemark kommune (Norge)** – et lavterskeltiltak der studenter bor sammen med eldre for å fremme aktivitet, fellesskap og generasjonskontakt, inspirert av nederlandske modeller.

Formålet med forskningsprosjektet har vært å frembringe kunnskap og bidra til å utvikle løsninger som kan fremme samskaping, medvirkning og fellesskap i utvikling av nye boformer i et generasjonsperspektiv.

Studien benyttet en kvalitativ metodetilnærming med formålssampling og snowball-sampling for å rekruttere deltakere. Ved Generationernes Hus deltok 12 beboere, hvorav 7 også fungerte som medforskere, og 11 ansatte/ledere i fokusgrupper og intervjuer. Medforskerne ble instruert i å gjøre observasjoner av sosial interaksjon i sine dagligliv gjennom høst/vinter 2024 og nedtegne sine refleksjoner rundt livet i bygget. Ved Pastor Fangensvei 22 Seniorhus på Tåsen deltok 6 informanter (ledelse, ansatt, to eldre beboere og to studenter), mens ved Bø sjukeheim deltok 4 informanter (ledelse, ansatt og to studenter), supplert med uformelle samtaler med beboere. Intervjuene ble gjennomført fysisk eller digitalt, spilt inn og transkribert, og medforskerne førte etnografiske dagbøker. Data ble analysert tematisk ved bruk av NVivo, med triangulering mellom forskerne og dialog med informanter for å styrke reliabilitet og intern validitet. Workshoper med *Appreciative Inquiry* metodikk ble gjennomført i Generationernes Hus for å engasjere beboere, pårørende, ansatte og ledelse i å diskutere funn og videre tiltak.

Vår kvalitative undersøkelse blant et lite utvalg av husets beboere gjør det vanskelig å si noe entydig om beboernes valg av fellesskap i Generasjonenes hus. Men deltakerne i studien uttrykker at de setter stor pris på fellesskapene i huset. Tilsynelatende betyr beboerstartede fellesskap kvalitativt mye mer for beboerne enn arrangementer som er organisert av husets ledelse og som ikke har direkte medvirkning fra beboerne. Studien viser at tilretteleggingen for generasjonsmøter fungerer i den grad at det i alle tiltakene langt på vei har utviklet seg en *bottom-up* kultur i form av godt naboskap og utviklingen av tillitsbaserte relasjoner og fellesskap på tvers av generasjoner. Det er ikke slik at yngre har

en enveis hjelpefunksjon ovenfor eldre, men snarere bidrar generasjonsmøtene til at beboerne, uavhengig av alder, opplever at de blir verdsatt for sine ressurser, og at de bidrar med noe av verdi for andre (*mattering*). De bidrar også til å redusere ensomhet og isolasjon.

På tross av dette er vår vurdering at mulighetsrommet for samskaping og tjenesteinnovasjon har et betydelig utviklingspotensiale knyttet til det å arbeide på nye måter. Generationernes Hus er preget av stor aktørkompleksitet, fragmentert ledelsesstruktur og organisatoriske utfordringer som skaper utfordringer for medvirkning og samskaping. Arkitekturen muliggjør møteplasser og interaksjon på tvers av generasjoner, men mangel på fleksibilitet skaper begrensninger. Høy grad av sosialt og helsemessig mangfold og mangelen på muligheter til å velge ut egnede beboere skaper begrensninger også mulighetsrommet for samskaping og medvirkning. Gjennom å betrakte tiltaket som et eksperimentelt velferdslaboratorium snarere enn et ferdig driftsklart tiltak, vurderes mulighetsrommet som høyt hvis ledelsesrom, ressurser og fasiliteringskompetanse tilføres. Det vil også være fordelaktig å koble på følgeforskning i den videre innovasjonsprosessen.

I de norske tiltakene med studentboliger i sykehjem og seniorhus bidrar studentene til aktivitet og sosial interaksjon uten å inngå i tradisjonell omsorgsrolle. Erfaringene viser positiv påvirkning på kultur og fellesskap. Tiltakene har støttet på juridiske og organisatoriske utfordringer innledningsvis, der erfaringsoverføring på tvers av kommunene kunne ha vært fordelaktig.

Studien viser at når man baserer seg på bottom-up aktiviteter skapes naboskap og tillitsbaserte relasjoner, men man påvirker ikke automatisk institusjonell praksis eller innovasjon. Skala og organisering bidrar til å avgjøre resultatene: store prosjekter som Generationernes Hus krever ressurser, kompetanse og aktiv ledelse for å realisere visjoner. Juridiske og organisatoriske utfordringer, samt manglende mulighet til å tilpasse fysiske rammer, hemmer samskaping. Erfaringer viser at små, fleksible tiltak som studentboliger kan gi sosial gevinst, men noe begrenset systemisk endring.

På bakgrunn av funnene og øvrig forskning på feltet anbefales det å ha et bevisst forhold til tiltakene som en innovasjonsprosess snarere enn driftsklare tiltak. Tilføring av budsjett og fasiliteringskompetanse for å aktivt støtte samskaping og innovasjon kan bidra til overførbar kunnskap som kan gi gevinster i andre deler av kommunens tjenestetilbud. Man bør i Generationernes Hus og lignende prosjekter styrke ledelsens fokus på samskaping og realisering av visjoner. Det fordres fleksible fysiske rammer med mulighet for å endre rombruk og fellesskapsarenaer basert på erfaringer.

Det anbefales også å vurdere beboersammensetning for å balansere fysiske, psykiske og sosiale behov; samtidig som at man bør styrke medvirkning og involvering av pårørende. Det fremstår som fordelaktig å vurdere å etablere læringsnettverk for systematisk deling av erfaringer på tvers av kommuner og Skandinaviske land, inkludert samarbeid med innovasjonsmiljøer for å bidra til utvikling av bærekraftige velferdsløsninger for fremtiden. Det bør tilrettelegges for kontinuerlig læring, med lav terskel for å feile og eksperimentere, samtidig som lovfestede rettigheter skal ivaretas. For å oppnå institusjonell endring og tjenesteinnovasjon kreves aktiv ledelse, ressurser, systematisk læring og fleksibel

organisering. Erfaringene viser at kombinasjon av bottom-up initiativ og top-down støtte er nødvendig for å realisere potensialet i generasjonsfellesskapene.

Innhold

Forord.....	3
Sammendrag.....	4
1 Bakgrunn	9
1.1 Samskaping og generasjonsperspektiver i boligløsninger for eldre	9
1.2 Uttesting av nye løsninger	11
1.3 Fra planlegging til erfaringer	14
1.4 Generationernes Hus	15
1.4.1 Pleieboliger.....	16
1.4.2 Handicapboliger.....	16
1.4.3 Eldreboliger	16
1.4.4 Familieboliger	16
1.4.5 Ungdomsboliger	17
1.4.6 Barnehagen.....	17
1.4.7 Fellesrom.....	17
1.5 Studentboliger i seniorhus og sykehjem	18
1.5.1 Pastor Fangensvei 22 Seniorhus på Tåsen	18
1.5.2 Organisering av bosettingen av studenter.....	19
1.5.3 Bø sjukeheim.....	20
1.5.4 Organisering av studentboliger på sykehjemmet	20
2 Formål og metode.....	22
2.1 Generationernes Hus	22
2.2 Studentboliger på sykehjem/seniorhus	24
2.3 Analyser	25
3 Erfaringer fra Generationernes Hus	26
3.1 Bottom-up fellesskap.....	26
3.2 Mellom pragmatisme og visjon	28
3.3 Medvirkning.....	32
3.4 Mellom <i>hjem</i> og hjem	39
3.5 Individualitet og fellesskap.....	41
3.6 Ansattes roller i fellesskap og samskaping	43

3.7	Appreciative Inquiry workshop.....	46
3.8	Oppsummering erfaringer Generationernes Hus	47
4	Erfaringer fra studentboliger i sykehjem og seniorhus	49
4.1	Forventninger til det å ha studenter boende på seniorhus og sykehjem	49
4.2	Rekruttering av studenter	50
4.3	Studentenes forventninger og introduksjon.	51
4.4	Hva gjør studentene for å skape aktivitet og felleskap?	52
4.5	Hva betyr det å ha studenter boende sett fra ansattes side?	53
4.6	Hva er opplevelsen fra studentens side ved denne boformen?	54
4.7	Hvordan oppleves det fra beboernes side å ha studenter boende?	55
4.8	Oppsummering erfaringer studentboliger i sykehjem og seniorhus.....	56
5	Diskusjon	58
6	Referanser	63

1 Bakgrunn

1.1 Samskaping og generasjonsperspektiver i boligløsninger for eldre

Det er stor interesse i Norden for boligutvikling i et generasjonsperspektiv. I et større perspektiv handler det om det økende presset på helse- og omsorgstjenester og demografiske utvikling med en større andel eldre. I 2021 passerte vi én million pensjonister i Norge, og i 2030 vil det være flere eldre enn barn i landet. Vi lever lenger og holder oss friskere lenger, og de som får tilbud om plass på sykehjem eller i omsorgsboliger har betydelige behov for pleie og omsorg, noe som legger stort press på tjenesteapparatet. Behovet for å tenke annerledes og organisere seg på nye måter i tjenestene har blant annet ført til et fokus på samskaping mellom tjenestene og pårørende, nettverk og sivilsamfunn for å finne nye løsninger (e.g. Guribye, 2018; Ulrich, 2016).

Samskapingsbegrepet har delvis blitt lånt fra næringslivet der det har blitt argumentert for at verdiskaping i økende grad skjer gjennom samskaping (co-creation) mellom næringsliv og brukere. Overført til offentlig sektor, innebærer denne tilnærmingen at aktører på tvers av sektorer bidrar med ressurser og kunnskap og samarbeider for å finne løsninger på gjensidige velferds- og omsorgsutfordringer. Forskning peker på en rekke utfordringer knyttet til slike samskapingsprosesser, inkludert ledelse, rollefordeling, ulike institusjonelle logikker i sektorene, og et lovverk som ikke nødvendigvis er tilpasset en slik rollefordeling på tvers av sektorer (Vetvik & Disch, 2017; Trætteberg, 2025).

Samskapingsbølgen kan på mange måter betraktes som en reaksjon på offentlig sektors behov for å finne nye løsninger i en presset ressursituasjon, men forskning viser at det er lite som tilsier at metodikken kan føre til store besparelser (Trætteberg, 2025). Statistisk Sentralbyrå har for eksempel argumentert for at det offentlige behovet for helsetjenester vil kunne reduseres dersom den uformelle omsorgen fra pårørende og liknende øker (Holmøy & Strøm, 2014). En analyse av brutto produksjonstap blant pårørende som har sluttet i arbeid eller redusert stillingsprosent for å påta seg omsorgsoppgaver, viser imidlertid at tapet tilsvarer mellom 9000 og 18000 tapte årsværk, i tillegg til sykemeldinger hos pårørende (Pedersen & Kjelsaas, 2021). Rent økonomisk ser situasjonen dermed ut til å være mer kompleks enn man har antatt.

Men samskaping fremstår likevel som et kraftfullt virkemiddel til å bidra til *bedre* tjenester, fremme *medvirkning* hos brukere og engasjere *frivillige* (Trætteberg, 2025). Dette er relevant i kontekst av boligutvikling i et generasjonsperspektiv. Forskning har vist at det å bo i egen bolig for mange eldre har blitt ensbetydende med «aging in another place», der man selger sine nedbetalte boliger og flytter inn i nye boliger med god tilgjengelighet, mindre vedlikeholdsbehov, men kanskje også i et nytt område. For noen kan dette innebære mindre nærhet til sosiale nettverk (Sørvoll et al., 2020).

Dermed er det behov for samskaping mellom boligutviklere, kommune og sivilsamfunn for utvikling av et aldersvennlig miljø i form av et sted hvor det er godt å bli eldre. Et miljø uten fysiske og sosiale barrierer, og som fremmer et sunt og godt liv der det er mulig å

oppretholde fysisk, mental og sosial kapasitet gjennom livet. Et sted hvor det er mulig å fortsette å gjøre de tingene som gir livet verdi, selv om man med alderen opplever endrede forutsetninger for å delta sosialt og fysisk, og et sted som legger til rette for sosiale relasjoner mellom eldre beboere og omverden og medvirkning fra beboerne i utvikling av boligtilbudet.

På et generelt nivå står innbyggerinvolvering og samskaping med frivillige organisasjoner og næringslivet høyt på agendaen i det kommunale boligarbeidet for eldre (Zeiner et al., 2022). Dette inkluderer samarbeid med utbyggere for å sikre en hensiktsmessig boligmasse, med transportnæringen for å bidra til mer mobilitet blant eldre innbyggere, med lokale kafeer for å skape møteplasser, og med frivillige organisasjoner og familie for å sikre sosiale aktiviteter. Men samtidig konkluderes det at kommunene har et stykke å gå før de knekker samskapingskoden og løser utfordringer knyttet til grensene for kommunens ansvar, uro for forventninger i lokalsamfunnet, svingninger i frivillig aktivitet, og behov for kvalitetssikring (Rønning og Andfossen, 2021). Selv om samskaping i stor grad har blitt betraktet som et politisk middel til offentlig budsjettinnsparing gjennom å involvere sivilsamfunn og pårørende, handler *aktivt medborgerskap* også om dimensjoner som livskvalitet, tilhørighet og opplevelser av å kunne bidra i lokalsamfunnet. I Norge lanserte man i 2016 en egen strategi for et aldersvennlig Norge: «Flere år – flere muligheter», som tar utgangspunkt i at den pensjonerte delen av befolkningen må betraktes som en ressurs for samfunnet, og ikke som en trussel eller en belastning. Strategien understreker at et aldersvennlig samfunn skapes ved å sette brukerperspektiv og medvirkning først.

De siste årene har man utviklet en rekke forskningsbaserte måleinstrumenter for å vurdere opplevelser av medvirkning, medborgerskap og det man kaller *mattering*, et grunnleggende psykologisk behov for å erfare at man har en verdi for andre. Dette kan operasjonaliseres som en opplevelse av å føle seg verdsatt, anerkjent og respektert, og av å føle at man bidrar med noe av verdi for andre (Scarpa et al., 2022). Dette er relevant for vår forståelse av ulike former for bofellesskap på tvers av generasjoner: handler det om at yngre har en enveis hjelpefunksjon for eldre, eller legges det til rette for reell gjensidig relasjonsbygging preget av felles verdiskaping?

Det vil være mange faktorer som virker inn på Eldres evner til å kunne bidra til felles verdiskaping. Dette inkluderer åpenbart *fysiske* betingelser og helsetilstand, men også *sosiale* faktorer som inkluderingspraksiser, sosiale hierarkier og institusjonell logikk i form av verdier, oppfatninger og antagelser om hva som er riktig omsorg og hjelp til beboerne (Arentshorst et al., 2019). I tillegg vil *miljømessige* faktorer som tilgjengelighet til aktivitetsområder eller fellesrom, transportmuligheter for å kunne delta i omkringliggende lokalsamfunnsaktiviteter spille inn. Slike perspektiver står sentralt i såkalt *capabilities approaches* i forskningen som vektlegger nettopp hvilken rolle personlige, sosiale og fysiske miljøbetingelser som gjør det mulig for individer å gjøre bruk av sine evner (*capabilities*) (Robeyns, 2017).

I mai 2018 la den norske regjeringen frem kvalitetsreformen «Leve hele livet» (Meld.St.15) Målet med reformen er at alle eldre skal få bedre hjelp og støtte til å mestre livet. En ambisjon er at sykehjem og omsorgsboliger bør bygges slik at de blir en integrert del av lokalmiljøet, med felles møteplasser og naboskap på tvers av generasjoner og funksjoner.

Dette følges også opp i Meld. St. 24 (2022–2023) *Fellesskap og meistring – Bu trygt heime*, der det signaliseres at innsats på tvers av sektorer skal bidra til aldersvennlige lokalsamfunn som støtter opp under aktivitet, deltakelse og møter mellom generasjoner. Stortingsmeldingene legger vekt på behovet for både trygghet og tilhørighet til nærmiljøet i form av blant annet tilgang til sosiale og kulturelle møteplasser, og muligheten til å være aktiv i lokalsamfunnet, til å bidra, og til å kjenne seg nyttig. Muligheten for sosial kontakt tenkes å fremme selvstendighet og meistringsevne, og bidra til å forebygge ensomhet, utenforskap og sosial isolasjon. Regjeringen har blant annet gitt Husbanken i oppdrag å etablere et aldersboligprogram for å bidra til at alle skal ha tilgang til en egnet bolig i et aldersvennlig bomiljø. Samtidig er man tydelig på at det fremdeles vil være et stort og økende behov for sykehjemsplasser for eldre i den siste livsfasen, slik at arbeidet for å legge til rette for gode generasjonsmøter omfatter alle boformer.

I Danmark har regjeringen utnevnt egen eldreminister slik man i korte perioder også har hatt i Norge. En egen Eldrelov skal også implementeres, og landet er i ferd med å rulle ut en eldrereform som blant annet vektlegger økt selvbestemmelse for den eldre, større tillit til medarbeidere og ledelse, og tett samspill med pårørende, lokale fellesskap og sivilsamfunn. En viktig boligpolitisk målsetting har vært å fremme blandede bomiljøer i byene med mennesker med ulik bakgrunn (Indenrigs og boligministeriet, 2021), noe som for eksempel reflekteres i Aarhus kommune sin boligpolitikk, der det fremheves at «*Alle arhusianere har mulighet for at bo i en god bolig i en by med social balance*». *Sammenhengskraft og medborgerskap* er også ett av fire innsatsområder for Landsbyggefonden, som også har invitert til idékonkurranse om fremtidens nabolag for alle generasjoner. Danmarks Almene Boliger vektlegger på tilsvarende vis sosialt ansvar, fellesskap, beboerdemokrati og samarbeid med omverdenen i sine retningslinjer (Aarland & Sørvoll, 2021).

Selv om den såkalte «samskapingsbølgen» i de nordiske landene siden 2011 har handlet mye om samspill mellom offentlig og frivillig sektor, er også private boligutviklere en stadig viktigere aktør i denne samskapingskabal. Boligutviklere fremstår som store aktører som også tar en stadig større rolle som tilretteleggere for sosiale fellesskap og medvirkning. I Norge er for eksempel OBOS en av de fremste tilretteleggerne for å etablere grendehus i nyoppførte boligfelt, og har blant annet testet ut en digital medvirkningsportal, mens GC Rieber Eiendom har utviklet bofellesskapsløsninger som legger til rette for aktiv aldring og motvirker sosial isolasjon og ensomhet (Førsund et al., 2024), og er i ferd med å etablere en boligløsning som kombinerer seniorboliger og studentboliger på Marineholmen i Bergen. I Danmark er samarbeidet mellom Aarhus kommune og Brabrand Boligforening sentralt i utviklingen av Generationernes Hus, der pleiehjem, handicapboliger og eldreboliger kombineres med ungdomsboliger og familieboliger for å legge til rette for sosiale fellesskap på tvers av generasjoner. Dermed bidrar private boligutviklere på vesentlige måter inn i samskapingen, samtidig som at dette også medfører enda større kompleksitet.

1.2 Uttesting av nye løsninger

Bolig er en integrert del av folks livskvalitet, og tilgang til samfunnet gjennom bolig kan være helbredende i seg selv (Nielsen & Skrædderdal, 2022; NOU 2011:11). Samtidig ønsker ulike brukergrupper seg botilbud der både fellesskap og individualitet får plass

(Sørvoll et al., 2020; Wågø & Høyland, 2016). Erfaringene med ulike sosiale boformer er positive, og fysisk nærhet og samlokalisering er sentralt for å oppnå at ulike mennesker skal møtes og omgås (Høyland et al., 2020). Utformingen av nye boligkonsepter og tilpassingen av eksisterende boligmasse fordrer et fokus på prinsippene om sosial bærekraft og blandede bomiljøer i områdeplanlegging. Samtidig blir det understreket at det ikke er én løsning som er fasiten, men at det er behov for å teste ut ulike konsept.

Det er slik sett testet ut en hel del ulike typer av nye tilnærminger for å fremme samskaping og generasjonsperspektiver i boligløsninger for eldre. Flere initiativer for å bygge broer mellom eldre og lokalsamfunnet i de nordiske landene har vært inspirert av tiltak i Nederland. I Nederland har fokuset på innbyggermedvirkning i eldreomsorgen vært knyttet til budsjettkutt i eldrepleien. For eksempel har man testet ut såkalte fellesskapssirkler (*Voorzorgcirkels*) som består av en gruppe mennesker i lokalsamfunnet som bor i gåavstand til hverandre, og som forplikter seg til å hjelpe hverandre med praktiske oppgaver etter behov. Ofte er medlemmene av sirklene eldre mennesker over 60 år. De selvorganiserte gruppene bidrar med praktisk hjelp, psykososial støtte og personlig pleie. Barnepass og leksehjelp gir også muligheter til resiprositet på tvers av generasjoner. Ordningen er foreløpig ikke evaluert, men har blitt anbefalt å teste ut i Norden (Rostgaard, 2025).

Et annet nederlandsk tiltak har vært å kombinere pleieboliger og studentboliger, som ble pilotert i Deventer utenfor Amsterdam i 2012 på bakgrunn av budsjettkutt ved aldershjemmet, utfordringer med ensomhet og isolasjon blant eldre beboere, og utfordringer med boligmangel blant studenter. Etter en pilotperiode med 1 studentbolig i 1 måned, oppskalerte man til 6 studentboliger. Studentene og de eldre delte livserfaringer, spilte spill sammen, gikk på handleturer og restaurantbesøk, samtidig som at studentene hjalp de eldre med praktiske oppgaver knyttet til PC, nettbrett, mobiler og sosiale medier. Studentene får her bo gratis, og forplikter seg til gjengjeld i å være en «god nabo» for de eldre.

Forskning viser at dette mer inklusive bomiljøet bidro til å endre den *institusjonelle logikken* ved aldershjemmet (Arentshorst et al., 2019). Fokus endret seg fra å hjelpe beboerne å unngå risikoer og overleve, til å legge til rette for at de kan leve et liv som samsvarer med sine interesser og ønske, basert på deres evner. Dette beskrives som en overgang fra et forutsigbart og kontrollert miljø der de eldre ble objektivisert og mottok minimal, kostnadseffektiv assistanse i dagliglivet, til et dynamisk og tilrettelagt intergenerasjonsmiljø der de eldre lever, gjør ting de kan og liker å gjøre, og mottar assistanse til dette. Gevinsten ser dermed ikke nødvendigvis ut til å primært være en ny og kostnadsbesparende oppgavedeling mellom ansatte og studenter med hensyn til omsorgsoppgaver, men en ny tilnærming til selvbestemmelse og livskvalitet, og hva det bør tilrettelegges for i de eldre beboernes liv.

I Norge ønsket Kunnskapsdepartementet å teste ut en lignende løsning, og inviterte i 2020 kommuner til å søke tilskudd via Husbanken til et prøveprosjekt for samlokalisering mellom omsorgsboliger og studentboliger. På tross av begrenset interesse for dette i kommunene innledningsvis, har en slik ordning etter hvert blitt testet ut i flere kommuner, inkludert ved Pastor Fangensvei 22 Seniorhus på Tåsen i Oslo kommune. Ved Bø sjukeheim ble ordningen etablert i 2024 ved hjelp av midler fra Statsforvalter i Vestfold og Telemark.

Tiltaket på Tåsen har også hentet inspirasjon fra WHO sitt globale nettverk av aldersvennlige byer og lokalsamfunn.. Nettverket fremmer tiltak som støtter aktiv og sunn aldring, inkludering og deltakelse, og gir retningslinjer og ressurser for å støtte kommuner i å bli mer aldersvennlige. Begge steder vektlegges også inspirasjon fra kvalitetsreformen for eldre: Leve hele livet (Meld. St. 15 (2017–2018)). Vi vet imidlertid lite om erfaringer fra slike boligordninger i Norge.

Det er også eksempler på andre typer løsninger som legger til rette for fellesskap i enda større målestokk enn i eksemplene ovenfor, både i tilknytning til pleiehjem og private boliger, eller sågar i kombinasjon mellom disse. Slike løsninger har blitt testet ut i de nordiske landene, og innebærer ofte samskaping mellom offentlige, private og ideelle boligutviklere (Høyland et al., 2020). Eksempler inkluderer Helsingfors i Finland der man har laget et *multigenerasjonskvarter* hvor eldre bor i et område med andre grupper som studenter, barnefamilier og personer med funksjonsnedsettelse, på bakgrunn av en bevisst boligpolitikk der man har ønsket å blande ulike mennesker sammen i nye bydeler. I Bærum kommune har private boligutviklere og kommunen samskapt et senter ved navn *Treklang* bestående av sykehjem, barnehage og skole i hver sine bygg, men samlokalisert på samme tomt og knyttet sammen under bakken med gangbaner. Tanken er at løsningen skal bidra til økt livskvalitet gjennom generasjonstreff og felles aktiviteter. Og i Aarhus i Danmark har tidligere nevnte *Generationernes Hus* vekket stor interesse i de nordiske landene gjennom å kombinere eldreboliger, studentboliger, familieboliger, pleiehjem, handicapboliger og en barnehage under samme tak.

Kartleggingen fra etablerte tiltak viser at erfaringene i store trekk er gode, men det finnes i liten grad studier som dokumenterer erfaringene systematisk (Høyland et al., 2020). Dette er dermed et felt det må forskes mer på.

Det er også flere lignende løsninger under utvikling i Norge. På Mortensrud i Oslo er man i ferd med å bygge et såkalt *generasjonstun* bestående av sykehjem og omsorg+ leiligheter, kafe, bibliotek, fritidsklubb og frivilligsentral for å legge til rette for møteplasser med ulike aktiviteter for ulike aldersgrupper for å fremme generasjonsmøter. I Ål kommune arbeider en med å utvikle et sentrumsnært generasjonsbostedskonsept på bakgrunn av en bred medvirkningsprosess fra eldre innbyggere. Tanken er å legge til rette for bofellesskap som muliggjør generasjonsmøter, sosiale aktiviteter, fellesrom som verksted, gartneri og en samlende matplass og ulike fellesoner. Ål kommune er også en partner i vårt prosjekt og har til hensikt å legge kunnskap fra studien som grunnlag for den videre utviklingen av det planlagte bofellesskapet.

Fokuset på fellesskapsløsninger på boligområdet gjenspeiler også økt interesse for bofellesskap i det private boligmarkedet de senere årene. Den såkalte nordiske bofellesskapsmodellen (*Nordic cohousing*) har røtter tilbake til slutten av 1800-tallets felleskjøkkener eller kollektivhus der man betalte kommunen for kantinemiddager og barnepass. På 1960-tallet oppstår mer eksperimentelle politiske bokollektiv i eksisterende byggmasse, mens man på 1970-tallet på initiativ fra de fremtidige beboerne selv startet å bygge selveiende og ofte særegne bofellesskap som Sættedammen i Danmark. I disse var beboerne sterkt medvirkende i den arkitektoniske prosessen (Larsen, 2019). Utover 2000-tallet ser vi en ny utvikling i form av «utviklerdrevne» bofellesskap der initiativet til etableringen av bofellesskapet kommer fra boligutviklere. Det har blitt anslått at slike

utviklerdrevne bofellesskap i dag utgjør rundt 30 prosent av alle nyetablerte bofellesskap i Danmark, målt i antall boliger (Jensen et al., 2022).

En vesentlig forskjell mellom tradisjonelle bofellesskap og utviklerdrevne bofellesskap at i det første tilfellet handler det om et sosialt fellesskap som ønsker å bo sammen, eller som ønsker å bo sammen med likesinnede, mens i det andre tilfellet er det boligutviklerne som legger til rette for at det kan skapes sosiale fellesskap gjennom tilrettelagte boløsninger. Der man i den første sammenhengen har anledning til å «screeene» og velge ut «egnete» beboere, har man i den andre sammenhengen ikke alltid denne muligheten, spesielt der slike løsninger kombineres med kommunale boliger der lovverket ikke gir anledning til forskjellsbehandling. Dette skaper to helt forskjellige utgangspunkt for sammensetningen av beboere. Den beboerdrevne modellen har også blitt kritisert for å ha likhetstrekk med såkalte inngjerdete boligområder (*gated communities*) (e.g., Chiodelli, 2015). Det er behov for forskning som fokuserer på hvordan fellesskapene utvikler seg i ulike typer av slike bofellesskap, om man oppnår en mer blandet beboersammensetning enn i tradisjonelle bofellesskaper, hvilke metoder som brukes til fasilitering, og i hvor stor grad de lykkes i å understøtte et bæredyktig hverdagsliv (Jensen et al., 2022).

En tredje modell finner vi på Skåtøy i Kragerø, der lokalsamfunnet på øya har gått sammen om å utvikle et generasjonsorientert boligprosjekt kalt «Løfte Skåtøy» med privat finansiering, basert på ønsker om å knytte bofellesskapet til stedsutvikling. Her er initiativtakerne ikke nødvendigvis målgruppen for bofellesskapet selv. Dette gir et helt annet utgangspunkt for forankring av samskaping rundt slike boligløsninger i lokalsamfunnet, mens forankring i kommunen utgjør en større utfordring.

I denne rapporten vil vi ha fokus på to ulike løsninger for å fremme generasjonsmøter for eldre gjennom bolig: Generationernes Hus i Aarhus som et eksempel på en omfattende samlokalisering av boliger og tjenester; og et sykehjem og et seniorhus i Norge som på et enklere vis har lagt til rette for å inkludere et lite antall studentboliger. Man kan si at disse to løsningene representerer ytterpunktene i generasjonstilpassede boligløsninger i de nordiske landene i dag, og det gir dermed mening å systematisk undersøke erfaringer fra begge disse løsningene.

1.3 Fra planlegging til erfaringer

I deler av denne rapporten vil vi bygge på Jonny Aspen (2025) sine perspektiver på hva livet i byen medfører av subjektive erfaringskvaliteter. Vi følger Aspens argument om at fugleperspektivet har dominert planlegging av boligprosjekter på bekostning av erfaringsdimensjoner og kaotisk mangfold i bylivet. Generationernes Hus blir ofte sammenlignet med en landsby eller bygd på bakgrunn av sin størrelse og kompleksitet. Vi vil imidlertid argumentere for at Aspens beskrivelse av en bykultur preget av en mengde små og store sfærer, sektorer og subsystemer som eksisterer side ved side med hver sine rasjonaliteter og verdsett, også er en dekkende metafor for livet i Generationernes Hus. Slik sett betrakter vi på mange måter Generationernes Hus som en *by i byen*. Når det gjelder kompleksitet skiller Generationernes Hus seg også markant fra generasjonstilnærmingene ved sykehjemmet og seniorhuset i Norge som vi også har hentet erfaringer fra.

Mer spesifikt vil vi i rapporten bygge på deler av Aspens erfaringsperspektiver og undersøke erfaringsdimensjoner ved livet i Generationernes Hus som:

- forandring, tilblivelse og forgjengelighet
- mangfold, dialog og forhandling
- ambivalens

Den første av disse erfaringsdimensjonene handler om hvordan livet i Generationernes Hus er i vedvarende bevegelse og *forandring*, der det uplanlagte utgjør en sentral ingrediens, og der medvirkning forutsetter et perspektiv på huset som er mer preget av tilblivelse (*emergence*) enn et ferdig prosjekt eller bygg. Samtidig handler det om erfaringer av forgjengelighet – på den måten bygget nødvendigvis forfaller, tiltak legges ned, bruk av rom endrer seg, ledere og ansatte byttes ut, beboere, naboer og venner flytter ut eller dør. Slike erfaringer skildres ofte i medforskerdagbøkene.

Den andre erfaringsdimensjonen handler om det sosiale og kulturelle *mangfoldet* som preger huset med dets bredde av beboergrupper og aldersgrupper. Et slikt sted er preget av fokus på fellesskap, men av nødvendighet også kontinuerlige dialoger og forhandlinger på tvers av beboergrupper, og mellom beboere, ansatte og ledelse. Absolutt harmoni mellom husets aktører er dermed en utopi, og hvorvidt prosjektet er vellykket som en landsby eller by i byen, handler i større grad om hvor godt det tilrettelegges for demokratiske prosesser, medvirkning og samskaping.

Den tredje erfaringsdimensjonen handler om hvordan byliv, så vel som landsbyliv av nødvendighet er preget av *ambivalens* – sider ved livet man er godt fornøyd med og sider man er mindre fornøyd med. En slik ambivalens vil til en viss grad være tilstede hos alle innbyggere i et samfunn, også i Generationernes Hus. Samtidig har huset en ambivalent posisjon mellom et institusjonelt *hjem* og et personliggjort *hjem*.

Ved å trekke frem disse tre overordnede erfaringsdimensjonene og betrakte Generationernes Hus som en by i byen, unngår vi at vi betrakter huset som et ferdig prosjekt som skal evalueres i henhold til planene bak det eller i form av målinger av hvor tilfredse beboerne er med alle sider ved livet i huset. Snarere legger vi utopier til siden og legger heller til grunn et fokus på hvordan man har lykket med å tilrettelegge for samskaping og medvirkning; dialog og forhandlinger i huset.

1.4 Generationernes Hus

Generationernes Hus i Aarhus har fått stor oppmerksomhet som det første i sitt slag i Norden med boliger for eldre, pleietrengende, familier, studenter, funksjonsnedsatte og en barnehage samlet under samme tak. Det storstilte prosjektet, som ble åpnet under pandemien i 2020 og ligger i det nye byområdet Aarhus Ø helt nede ved havet, er utviklet i samarbeid mellom kommunen og Brabrand Boligforening. Som vi skal komme tilbake til i kapittel 3.2, innebærer dette også en høy grad av organisatorisk og sosial kompleksitet, sammen med omfattende administrative og driftsmessige ledelsesoppgaver. De ulike delene av huset er organisert slik:

Tabell 1. Oversikt over Generationernes Hus.

Type bolig	Antall	Eier
Pleieboliger	100	Kommunen
Handicapboliger	24	Kommunen
Ungdomsboliger	40	Brabrand Boligforening
Familieboliger	40	Brabrand Boligforening
Eldreboliger	100	Kommunen
Barnehage	-	Kommunen
Totalt antall boliger	304	

1.4.1 Pleieboliger

Pleieboligene består av 7 bofellesskap med 14-15 boliger med et felles oppholdsrom. Her må man tildeles bolig etter søknad og faglige vurderinger fra Boligtildelingsteamet i Sundhed og Omsorgslinjen. Alle pleieboligene er handicapvennlig innredet, bestående av gang, soverom, bad, oppholdsrom og altan. Pleieboligene er fordelt på to ulike avdelinger som ikke nødvendigvis har tett samarbeid, og befinner seg av sikkerhetsmessige årsaker bak låste dører som gir begrenset adgang for husets øvrige beboere på kveldstid.

1.4.2 Handicapboliger

Handicapboligene er forbeholdt innbyggere med ervervet hjerneskade, og intellektuelle/kognitive forstyrrelser, eller personer med nedsatt funksjonsevne. Det er sosialrådgiver i kommunens myndighetsavdeling som tildeler boliger basert på vurderinger som følger de som er normale for voksenhandicap. Beboerne tilbys individuell støtte i eget hjem, støtte til sosialt samvær med andre beboere, koordinering av tverrfaglig innsats mellom ulike samarbeidspartnere, støtte til sosiale relasjoner til nettverk og pårørende, og støtte til å være en aktiv innbygger. Alle boligene har eget oppholdsrom med tilpasset kjøkken, soverom, bad med tilpasset vask og altan. Boligene finnes i to størrelser og ligger fordelt rundt i huset, der noen deler har et felles oppholdsrom med kjøkken som tilrettelegging for sosialt samvær.

1.4.3 Eldreboliger

Eldreboligene tildeles av kommunen etter henvisning (*visitation*), der enkelte boliger kan søkes av ektepar. Boligene har to løsninger, naboskap eller bofellesskap med fellesområder (oppholdsrom og kjøkken), der begge typer er handicapvennlig innrettet. Naboskap boligene består av en felles gang med øvrige beboere i naboskapet og en privat bolig med gang, soverom, bad, oppholdsrom med kjøkken og altan. Bofellesskapsboligene er noe mindre, der man har en felles hoveddør og en felles gang, privat bolig og fellesrom tilrettelagt for sosialt samvær.

1.4.4 Familieboliger

Familieboligene søkes via Brabrand Boligforenings ventelister. Familieboligene leies fortrinnsvis ut til familier med hjemmeboende barn under 18 år. Boligene har to boformer: naboskapet og bofellesskapet med ulike grader av privatliv og fellesskap. I naboskapet er det større boliger uten fellesarealer i tilknytning til boligen (men med adgang til husets øvrige fellesrom). I bofellesskapet har man et noe mindre privat rom samt fellesrom

(oppholdsrom, kjøkken, terrasse) som deles med andre beboere og som slik sett er tilrettelagte for sosialt liv.

1.4.5 Ungdomsboliger

Ungdomsboligene leies ut gjennom ordningen ungdomsboligaarhus.dk som er et samarbeid mellom Kollegiekontoret i Aarhus og boligforeningene i Aarhus. Hovedparten av byens selveidende studentboliger (kollegier) er reservert til studenter mellom 17 og 35 år, og er ifølge Brabrand Boligforening inspirert av «tiny houses» konseptet med effektiv utnyttelse av antall kvadratmeter. Boligene inngår i ulike boligkonstellasjoner i huset, der noen er plassert i naboskapsklynger og andre i bofellesskapsklynger – både blandet med andre boligtyper, eller med rene ungdomsboliger. I bofellesskapene legges det til rette for sosialt liv ved å kun inkludere et lite tekjøkken i de små boligene, ettersom man har lagt opp til at matlagingen primært skal foregå i bofellesskapets felleskjøkken. Uavhengig av boligtype har man tilgang til alle husets fellesrom.

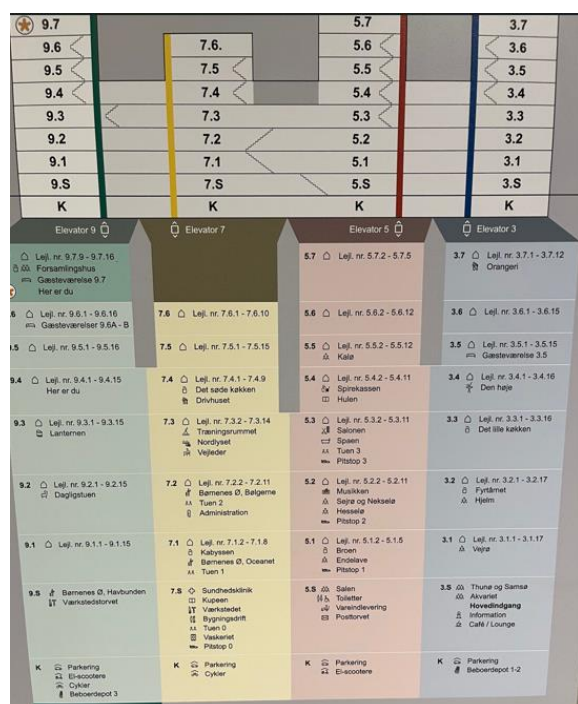
1.4.6 Barnehagen

Barnehagen *Børnenes Ø* rommer rundt 150 barn og er kommunal. Dermed har man ikke anledning til å gi fortrinnsrett til husets beboere, noe som medfører at enkelte av husets familier enten står på venteliste eller har barnet i en annen barnehage utenfor huset. Samtidig gir det at andre beboere i området har barn i barnehagen muligheter for kontakt mellom lokalsamfunnet og Generationernes Hus.

1.4.7 Fellesrom

Huset med sine mange funksjoner inneholder også en rekke fellesrom som treningsrom, musikkrom, felles kjøkken, konferansesal, flerbrukssal, møterom, verksteder, gartneri (*orangerie*), kafé og andre rom som legger til rette for fellesskap mellom beboere og lokalsamfunn (fig. 1). Det finnes også gjesterom som beboerne kan leie ved behov. Kafeen *Øens Madhus* er husets «hjerte» og åpent tilgjengelig også for alle utenfor huset, den ligger på bakkeplan og er det første som møter besøkende til huset. I løpet av datainnsamlingsperioden var kafeen også involvert i et innovativt forsknings- og utviklingsprosjekt med bruk av roboter som avatarer for personer som ikke har muligheten til å delta i arbeidslivet. *Øen Madhus* ble i den sammenheng valgt ut på bakgrunn av å være et møtepunkt i lokalmiljøet på *Øen*, med et mangfold av gjester i ulike aldre.

Fig. 1. Oversikt over romfordeling Generationernes Hus.

1.5 Studentboliger i seniorhus og sykehjem

1.5.1 Pastor Fangensvei 22 Seniorhus på Tåsen

Pastor Fangensvei 22 Seniorhus er lokalisert på Tåsen i Bydel Nordre Aker i Oslo. Seniorhuset er et bo- og aktivitetssenter for eldre som er åpent ut mot nærmiljø og legger til rette for aktiv bruk blant alle innbyggere i bydelen. Hensikten er å fremme aktiv og sunn aldring i et inkluderende og tilgjengelig nærmiljø. Seniorhuset legger til rette for innbyggerinvolvering, frivillig innsats og aktiviteter på tvers av generasjoner. Aktivitetene legges opp etter hva beboere og gjester ønsker, slik at alle i bydelen kan bruke fasilitetene i huset. Personale er til stede i Seniorhuset på dagtid i ukedagene for å legge til rette for et godt samspill for beboere og gjester fra nærmiljøet.

Huset har 29 leiligheter fordelt på fire etasjer. Leilighetene er ett-roms leiligheter utstyrt med hvitevarer og med en romslig balkong. I andre etasje er det 7 leiligheter for mennesker med lettere eller moderat demenssykdom.

Bydelen var i perioden 2015-2017 pilot for prosjektet «Alders- og demensvennlig bydel». I pilotprosjektet ble det utformet tiltak knyttet til en rekke sentrale områder, inkludert medvirkning, nabolag, frivillige og generasjonskontakt. Pilotprosjektet gjennomførte folkemøter der deltakerne ble bedt om å gi innspill på tiltak som kunne bidra til et mer aldersvennlig samfunn i bydelen. Mange av deltakerne svarte at de ønsket naturlige møteplasser på tvers av generasjoner (Oslo kommune, 2018).

Pastor Fangensvei 22 Seniorhus på Tåsen ble på bakgrunn av dette en testarena for alders- og demensvennlige tiltak og har et særlig fokus på generasjonskontakt og fikk dermed en sentral rolle i bydelens satsing mot å bli en aldersvennlig bydel.

Det var derfor ønskelig å teste ut hvordan generasjonskontakt kan utvikles ved å la studenter og eldre bo i samme hus. Samtidig vil bosetting av studenter bidra til at flere av målene i pilotprosjektet utover generasjonskontakt nås, blant annet nytt til aktivitet og fellesskap utad og innad på huset (Oslo kommune, 2018).

Tiltaket ble viktig for politikere i både bydel og byråd og en kan derfor si at prosjektet også ble politisk initiert med bakgrunn i så stor interesse fra innbyggerne og inspirasjon om det å skape et aldersvennlig samfunn.

1.5.2 Organisering av bosettingen av studenter

Bydel Nordre Aker måtte kontakte Husbanken om dispensasjon for bosetting av studenter i to leiligheter, siden Husbanken tidligere innvilget investeringstilskudd til finansiering av 29 leiligheter i Seniorhuset. I deres retningslinjer forutsettes det at leilighetene skal benyttes av personer med behov for heldøgns helse- og omsorgstjenester. Husbanken svarte: «*Vi anser dette som et nytt og spennende initiativ, som det blir spennende å følge*» og godkjente derfor at 2 av leilighetene leies ut til studenter (Oslo kommune, 2018). Husbanken ba også om oversendelse av erfaringsrapport, slik at denne kunne danne grunnlaget for hvordan de videre kan vurdere å forholde seg til bosetting av studenter i sykehjem/omsorgsbolig, nasjonalt.

Bydel Nordre Aker ba også Skatteetaten om vurdering av skattemessige konsekvenser for bosetting av studenter. Vurderingen var med på å gi grunnlag for organisering av bosettingen. Skatt Øst vurderte at hovedregelen er at helt eller delvis fri bolig i arbeidsforhold er en fordel som er skattepliktig. Bosetting av studenter i Seniorhuset, med redusert husleie mot 30 timers innsats som en god nabo, vil derfor ha en fordel som er skattepliktig (Oslo kommune, 2018). I henhold til dagens regelverk vil den reduserte husleien derfor anses som en motytelse for bidrag for å forebygge ensomhet og bidra til aktivitet og sosialisering. Kommuneadvokaten sin juridiske vurdering tilsier at studentenes bidrag av timer mot redusert husleie, ikke kan anses som frivillighet. En avtale med studentene ble derfor gitt følgende innhold:

- Studentene skal gis en midlertidig arbeidsavtale som miljøarbeider
- Studentene ansettes i 20 % stilling med fleksibel arbeidstid (7,5/37,5t)
- Studentene gis i tillegg til lønn for utført arbeid jf. Arbeidsavtale, en kompensasjon i form av redusert husleie. Fordel ved redusert husleie innberettes jf. Skatteloven § 5-12
- Leiligheter i Seniorhuset stilles til disposisjon som tjenestebolig, jf. Husleieloven § 11-3
- Bruksrett til husrom/leilighet i Seniorhuset er basert på arbeidsavtalen med bakgrunn i at boplikt anses å være nødvendig for utføring av arbeidet
- Det utarbeides stillingsbeskrivelse for miljøarbeider i seniorhuset
- Bydelen krever politiattest fra studentene før de flytter inn.

Studentene er valgt ut med bakgrunn i intervju. Seniorhuset har bevist valg studenter som *ikke* utdanner seg innen helse- og omsorgsfag – med bakgrunn i at slike studenter inntar en mer «hjelperrolle» enn andre studenter – målet her er snarere å være en medbeboer. I datainnsamlingsperioden i vårt prosjekt bodde det to lærerstudenter ved seniorhuset, som er kapasiteten. Det har fra prosjektets oppstart ikke vært noe problem i å rekruttere studenter (Oslo kommune, 2018).

Studentene som tidligere har bodd ved Seniorhuset har dokumentert sine fellesskapsbyggende aktiviteter både i tekst og bilder. Dette er interne «oppslagsverk» som nye studenter bruker.

1.5.3 Bø sjukeheim

Bø sjukeheim ligger i studentbygda Bø, som huser om lag 2270 studenter for Universitetet i Sørøst Norge (USN). Kommunen – Midt-Telemark – har om lag 11000 innbyggere. Sykehjemmet ligger ikke lenger enn en fem-minutters gange fra universitetet, sentralt i Bø, og har et opparbeidet uteområde med sittegrupper, som er en plass hvor beboerne kan møtes og sette seg ned i avslappende omgivelser. Bø sjukeheim har totalt 49 institusjonsplasser og 16 omsorgsleiligheter.

Bø sjukeheim skal gi personer med behov for heldøgns pleie og omsorg eller annen form for bistand, nødvendig helsehjelp og sikre at grunnleggende behov dekkes. Den som mottar tjenesten skal oppleve respekt, forutsigbarhet og trygghet i forhold til tjenestetilbudet. Sykehjemmet tilbyr både langtidsplass, omsorgsbolig og korttidsplasser. Langtidsplass er for de som har varig helsesvikt med omfattende behov for pleie og medisinsk behandling og ikke kan bo hjemme med tilrettelagte tjenester. Sykehjemmet har også egne langtidsplasser for aldersdemente. Korttidsplassene skal være et tilbud til hjemmeboende og brukere som blir utskrevet fra sykehuset og som trenger avklaring, rehabilitering og opptrening for å kunne bo hjemme lengst mulig. Korttidsplasser tildeles også når det er behov for omsorg ved livets slutt. Bø sjukeheim har også ulike aktiviteter initiert av frivillige organisasjoner i kommunen. En har også en kafeteria der eldre både fra omsorgsboliger og andre steder kan spise middag.

1.5.4 Organisering av studentboliger på sykehjemmet

Sykehjemmet har en nedstengt avdeling med fem boenheter. Den nedlagte avdelingen er ikke egnet for sykehjemsplasser og har derfor blitt stående tom. Våren 2024 søkte og fikk kommunen midler fra Statsforvalteren i Vestfold og Telemark til prosjektet «Student i sykehjem» med bakgrunn i både ledige lokaler, mangel på studentboliger og et ønske om å skape gode generasjonsmøter på sykehjemmet etter inspirasjon både fra Nederland og fra kvalitetsreformen for eldre: *Leve hele Livet*. Studentboligene er organisert i en egen avdeling med egen inngang og kjøkken. Studentene har fri adgang til kafeteria og fellesarealer der de møter beboere. Den nedlagte avdelingen var planlagt å huse fem studenter. Ved denne studiens gjennomføring var det flyttet inn to studenter. Høsten 2025 ble det tegnet avtaler med tre nye studenter – slik at ved studiestart høsten 2025 bor det fem studenter med bosted Bø sykehjem.

Innledningsvis var kravet til studentene fra kommunen at gjennom billig husleie skulle jobbe frivillig 15 timer i måneden, med aktivitet og fellesskapsbyggende virksomhet. Dette

gikk kommunen bort fra etter mye kritikk. I etterkant er erkjennelsen at en ikke hadde undersøkt skattemessige forhold, og at frivillig arbeid slik som kommunen hadde lagt opp til ikke var innenfor lovverket slik det her var tenkt organisert. Men ser vi på hvordan Pastor Fangensvei 22 Seniorhus på Tåsen organiserte og avklarte dette juridisk er det grunn til å tro at også Bø sjukeheim kunne vært innenfor, om de hadde gjort de samme vurderingene. I alle tilfeller ble man i kommunen på bakgrunn av støyen og de juridiske vurderingene enige om at det å oppnå generasjonsmøter var det viktigste målet, derfor tok de bort dugnadstimene og vekslet dem ut med 2 gratis middager i uka til studentene.

Målet med prosjektet ved Bø sykehjem er ganske likt målsettingene som ligger til grunn for studentboliger ved Tåsen Seniorsenter, nemlig det å skape gode generasjonsmøter og bidra til å styrke aktivitet, fellesskap og forebygge ensomhet, både blant unge og eldre. Samtidig skal generasjonsmøtene bidra til at eldre og yngre i samme hus kan høste erfaringer av hverandre. Som på Tåsen screenes studentene på bakgrunn av et intervju før de får flytte inn. I tillegg forberedes studentene – så langt som mulig – på hvordan det er å bo på sykehjem.

2 Formål og metode

Formålet med forskningsprosjektet har vært å frembringe kunnskap og bidra til å utvikle løsninger som kan fremme samskaping, medvirkning og fellesskap i utvikling av nye boformer i et generasjonsperspektiv. Prosjektet har bakgrunn i en rekke møter mellom forskerteamet og ledelsen i Generationernes Hus i løpet av 2022 og 2023, som resulterte i en felles intensjon om et aksjonsforskningsprosjekt basert på dette felles overordnede målet, og med tanke på overføringsverdi til andre boligløsninger i Norden.

Dertil ble det innledet et samarbeid med Ål kommune om prosjektet på bakgrunn av deres pågående arbeid med en generasjonstilpasset boligløsning i kommunen, der denne undersøkelsen kan danne et kunnskapsgrunnlag for det videre arbeidet, med intensjon om følgeforskning av det videre arbeidet med dette i kommunen som neste steg.

På bakgrunn av ønsker om flere caser fra Landsbyggefonden sin side, har vi som har sett i kap. 1.5 også inkludert casestudier av to kommuner i Norge der man tilbyr studentboliger ved pleiehjem etter inspirasjon fra Nederland: Midt Telemark (Bø sjukeheim) og Oslo kommune (Pastor Fangensvei 22 Seniorhus).

Sentrale **forskningsspørsmål** i prosjektet har vært:

- Hvordan kan man legge til rette for fellesskap på tvers av beboergrupper og tilknytning til lokalsamfunnet?
- Hva fremmer og hemmer samhandling og samskaping på tvers av generasjoner?
- Hvordan kan man fremme medvirkning fra beboere i utviklingen av boligtilbudet og stedet som et fellesskap?
- Hva betyr fellesskap og individualitet for beboerne og involverte parter i bosammenheng?
- Hvilke beboergrupper er aktive og førende i utviklingen av fellesskapsløsninger?
- Hvordan er forholdet mellom beboernes ønsker om og opplevelser av fellesskap og kommunens/utviklernes visjoner om og fasilitering av fellesskap?

Datainnsamlingen i forskningsprosjektet har basert seg på kvalitative metodikker som dybdeintervjuer, fokusgrupper, etnografisk metode og involvering av beboere som medforskere. Personvernmessige forhold ved studien har blitt vurdert og godkjent av Sikt. Vi vil beskrive metodikken mer inngående i relasjon til våre sentrale casestudier nedenfor.

2.1 Generationernes Hus

Når det gjelder Generationernes Hus ble deltakerne til undersøkelsen innledningsvis rekruttert i samarbeid med ledelsen gjennom *formålssampling* der vi ønsket å intervjuer både beboere og ansatte. Blant **beboerne** var vi spesielt interessert i personer fra hver av de ulike boenhetene som har hatt stort sosialt engasjement på huset, og som kunne fungere som gatekeepers. Etter hvert engasjerte disse innledende deltakerne seg i å

rekruttere flere deltakere, noe som dermed involverte såkalt *Snowball sampling*. På denne måten har vi unngått å få et håndplukket utvalg som kun deler ledelsens holdninger.

Vi inviterte alle deltakerne til å også medvirke i prosjektet som medforskere og holdt et informasjonsmøte om dette blant beboerne. 7 beboere takket ja til oppdraget. Den fullstendige oversikten over disse informantene følger i tabell 2 under.

Intervjuene ble gjennomført i et møterom i Generationernes Hus og spilt inn med digitale opptakere. Alle deltakerne fikk både skriftlig og muntlig informasjon om prosjektet i forkant og signerte samtykkeerklæringer til sin deltakelse. Intervjuguiden ble utviklet i samarbeid med ledelsen i Generationernes Hus, med innspill fra Husbanken og Landsbyggefonden. Intervjuet tok ca 1 time. Til transkribering ble UiO sin Autotekst tjeneste benyttet, basert på Whisper fra OpenAI.

Tabell 2: Oversikt over informanter – beboere Generationernes Hus

Informantgruppe	Antall (kjønn)	Antall medforskere (kjønn)
Familiebolig	5 (4 kvinner, 1 mann)	4 (3 kvinner, 1 mann)
Ungdomsbolig	1 mann	1 mann
Eldrebolig	2 kvinner	
Pleiebolig	3 menn	2 menn
Handicapbolig	1 mann	
TOTALT:	12 (6 kvinner, 6 menn)	7 (3 kvinner, 4 menn)

De 7 **medforskere** deltok innledningsvis på et seminar der de ble instruert i oppgaven, som bestod i å ta utgangspunkt i sine hverdagsliv på huset og føre en etnografisk dagbok med sine beskrivelser av sosiale interaksjoner i og utenfor huset, og deres refleksjoner rundt dette. Alle deltakerne fikk et beskjedent honorar for sin deltakelse. Det ble også holdt 2 ytterligere seminarer med medforskere underveis i prosessen, for å fremme felles refleksjoner. Bruken av medforskere har gitt en anledning til å komme «på innsiden» av sosiale interaksjoner i Generationernes Hus på en måte som ville ha vært vanskelig gjennom andre metodikker.

Selv om vi har intervjuet beboere i alle avdelinger i huset, kan undersøkelsen ikke regnes som representativ for beboerne generelt, og det gir lite mening å sammenligne erfaringer i ulike beboergrupper på bakgrunn av utvalget i dette forskningsprosjektet. Formålet har snarere vært å analysere erfaringer på tvers av beboergrupper.

De **ansatte** forskningsdeltakerne ble rekruttert via ledelsen i Generationernes Hus, fordelt på de ulike avdelingene (se tabell 3). Disse deltok i 2 fokusgrupper gjennomført i møterom i Generationernes Hus. Hver fokusgruppe tok ca 1,5 timer, og ble spilt inn ved hjelp av digital opptaker. Vi har også hatt jevnlig møter med leder for Generationernes Hus for å få informasjon om praktiske forhold på huset, organisering, ledelse, utfordringsbilder og bistand til rekruttering av informanter. I tillegg har vi intervjuet arkitekten som var prosjektleder for Generationernes Hus fra planlegging til igangsetting, for å få større forståelse av utviklingen av prosjektet og visjonene bak det. Til transkribering av intervjuer ble UiO sin Autotekst tjeneste benyttet, basert på Whisper fra OpenAI.

Tabell 3. Oversikt over informanter – ansatte/ledelse Generationernes Hus

Metodikk	Antall deltakere (kjønn)	Avdelinger
Fokusgruppe 1	6 (5 kvinner og 1 mann)	Handicap (2), pleie (2), barnehage (2)
Fokusgruppe 2	3 (2 kvinner, 1 mann)	Handicap (2), pleie (1)
Møter med daglig leder	1 (mann)	Ledelse
Intervju med prosjektleder	1 (kvinne)	Ledelse (arkitekter)
TOTALT	11 (8 kvinner, 3 menn)	

Mot slutten av prosjektet organiserte vi i samarbeid med Generationernes Hus også en to timers **workshop** med ansatte, ledelse og beboere der formålet var å presentere funn fra undersøkelsen og engasjere deltakerne i å diskutere hvordan man kan gjøre mer av det som ser ut til å fungere godt for å fremme sosial interaksjon på tvers av generasjoner på huset. Workshopen var delvis basert på Appreciative Inquiry metodikk (Hauger et al., 2008). Denne metodikken har fokus på å skape signaler i organisasjonen om hva man ønsker mer av og det som fungerer; skape selvtilitt og tro på at man kan løse utfordringer; og rette oppmerksomhet mot hvordan suksesser kan overføres til andre områder. Innspillene fra grupper med en blanding av ansatte, ledelse og beboere ble gjort via Mentimeter. Workshopen ble holdt i multisalen på Generationernes Hus i juni 2025, med over 50 deltakere. Hovedsakelig var dette ansatte og eldre beboere fra både pleiehjemmene og eldreboliger, samt flere pårørende, men med fravær av yngre beboere. Dette skyldes også at workshopen av hensyn til de ansatte ble gjennomført på et tidspunkt der de fleste yngre beboere enten var på jobb eller til undervisning.

2.2 Studentboliger på sykehjem/seniorhus

I vårt materiale har vi tatt utgangspunkt i Pastor Fangensvei 22 Seniorhus på Tåsen og Bø sjukeheim, to steder som tilbyr studenthybler for å legge til rette for intergenerasjonsmøter. På Tåsen har man i likhet med Braarudtoppen og Åsentunet omsorgsboliger flere års erfaring med dette, mens Bø sjukeheim har vesentlig kortere erfaring. Felles for dem alle er målsettingen, som tidligere nevnt å skape økt fellesskap og gode aktiviteter. Forskjellen på disse stedene er organiseringen av ordningen, som vi skal komme nærmere tilbake til i kapittel 4.

Vi har gjennomført fem intervjuer ved seniorhuset fordelt på ledelse, ansatt, to eldre beboere (felles intervju) og to studenter, mens ved sykehjemmet har vi intervjuet ledelse, ansatt og to studenter i alt fire intervjuer (se tabell 4 under). Alle informanter er rekruttert i samarbeid med ledelsen ved de to institusjonene. Alle intervjuene ble gjennomført enten fysisk i institusjonen eller via Teams. Det viste seg vanskelig å få rekruttert enkelt beboere til intervju ved Bø sjukeheim. For å kompensere for manglende beboerintervju har vi hatt, hatt uformelle samtaler med beboere rundt middagsbordet, der vi ved to anledninger fikk være tilstede som en del av måltidsfellesskapet.

Tabell 4. Oversikt over informanter studentboliger på sykehjem/seniorsenter

Informantgruppe	Antall (kjønn)
Ledelse	2 (1 mann og 1 kvinne)
Ansatt	2 (Kvinner)
Studenter	4 (1 mann og 3 kvinner)
Eldre beboere*	2 (1 mann og 1 kvinne)
TOTALT:	10 (3 menn, 7 kvinner)

2.3 Analyser

Det fullstendige datasettet har blitt lest av forskerteamet og analysert ved hjelp av *tematisk analyse* og bruk av Nvivo software for å fasilitere koding. For å styrke reliabilitet har hver av de tre forskerne i forskningsteamet lest gjennom hele datasettet separat. Deretter ble våre forslag til tematikker og analytiske ideer diskutert og videreutviklet slik at vi kunne komme frem til en enighet om hovedtemaer. Intern validet har blitt styrket gjennom dialog om funn med sentrale forskningsdeltakere og ledelse.

3 Erfaringer fra Generationernes Hus

Data fra intervjuer med beboere og ansatte og fra medforskernes dagbøker antyder at beboerne i Generationernes Hus langt på vei har lykket seg i å skape et *bottom-up* fellesskap. Samtidig kan man stille spørsmålsteget ved om ledelse og ansatte har fått rom til å jobbe for å følge opp *top-down* visjonene bak huset og systematisk utvikle stedet som en lærende samskapingsarena. I dette kapitlet skal vi først vise hvordan utviklingen ved Generationernes Hus befinner seg et sted mellom pragmatisme og visjon, før vi analyserer erfaringer og problemstillinger knyttet til medvirkningsprosesser. Dernest vil vi argumentere for at huset har en ambivalent posisjon mellom et institusjonelt hjem og et personliggjort hjem. Videre vil vi utforske hvordan beboerne balanserer mellom individuelle hensyn og ønsket om å skape et inkluderende fellesskap. Til slutt vil vi trekke inn de ansattes perspektiver på utviklingen av huset.

3.1 Bottom-up fellesskap

Det er innledningsvis viktig å fremheve et hovedinntrykk av at beboerne har lykket seg med å skape et bottom-up fellesskap i Generationernes Hus Preget av kollektiv ansvarsfølelse, godt naboskap, fokus på sosial inkludering på tvers av beboergrupper, et omfattende beboerdrevet aktivitetstilbud, og en felles kultur for å hilse og prate med hverandre på gangen. Det fremkommer for eksempel av både intervjuer med beboere og medforskerdagbøkene at beboerne har en stor grad av kollektiv ansvarsfølelse ovenfor hverandre og livet på huset. En av beboerne forteller for eksempel om følgende episode:

Her for et par dager siden, der møtte jeg en nede i parkeringskælderen, som hadde svært ved å gå med sin sykkel. Og der spurte jeg, og han sagde så nei, men der spurte jeg ham, om jeg like skulle hjelpe ham med å sette den på plass. Og det er meget grænseoverskridende, synes jeg. Det er meget lidt dansk, føler jeg, at vi tør at spørge. Men det tænker jeg både er min forpligtelse og min mulighed for at bidrage her til huset på den måde. (Intervju beboer)

Denne kollektive ansvarsfølelsen gjør seg også gjeldende i form av det vi kan beskrive som godt naboskap:

Jeg er ute at handle og køber en buket blomster til vores nabo. Jeg ved, at hun skulle til et tjeke på sygehuset i dag, da hun har nævnt det af flere omgange. Jeg tror, hun har været lidt bekymret for det. Jeg møder hende på gangen, da jeg står af elevatoren. Hun fortæller mig, at hun havde fået en lidt svær besked på sygehuset, da jeg giver hende blomsterne. Vi aftaler at snakkes ved, da hun lige snakker i telefon. Det er et skørt hus, for jeg bliver jo ked af det på hendes vegne, selvom det jo ikke er en nær relation. Jeg håber, hun er okay. (Medforskerdagbok)

Datamaterialet er fullt av lignende beskrivelser av hvordan beboerne har fokus på hverandres velvære. Mange er også opptatt av sosial inkludering på tvers av generasjoner og beboergrupper. En av de yngre beboerne beskriver for eksempel følgende episode:

Der var også en familiemor, som vi også blev venner med, fordi det startede med, at de lavede en sædel i elevatoren, sådan, hej, vi holder fest på fredag. I skal bare selv tage drikkevarer med, og i er velkomne fra klokken syv af. Og der tænkte vi, det lyder da hyggeligt. Og så troppede vi op, og så går man ind og snakker og lærer hinanden at kende lidt på kryds og tværs, og så... at egentlig udvikle sig til nogle gode venskaber. (Intervju beboer)

Dette betyr imidlertid ikke at de sosiale fellesskapene på tvers av generasjoner fungerer slik som man har hatt visjoner om. Helhetsbildet er at det er en tendens til at de yngre beboerne har sine viktigste sosiale fellesskap blant jevnaldrende venner på utsiden av huset, selv om de også har en viss grad av sosialt liv på huset. Dette må betraktes som noe man kan forvente seg. Samtidig fremhever både eldre og yngre beboere verdien av å leve såpass tett sammen på tvers av generasjoner. Noen av beboerne fremhever hvilken funksjon fellesaktivitetene har for å skape fellesskap på tvers av beboergrupper:

Jeg har også i dag vært til KREA oppe på hos [en beboer]. Jeg er så begeistret for, at vi er lykkedes med at skape det fellesskap, for det kan noget helt særligt, og det er et af de få fellesskaper, som trækker deltagere fra både botilbud, ældreboliger, studieboliger og familieboliger [...] Blot det at sidde lidt sammen med andre, der er i fordybelse og udfolder sig, er helt særligt og virkelig givende. Det er også et dejligt frirum til at rose hinanden. Jeg har kæmpe respekt for, at der er et individ i bygningen, som gider tage sig den tid til at arrangere disse dage (Medforskerdagbok)

Mange av beboerne viser store initiativer til å starte opp, drive og delta i et bredt omfang av aktiviteter på huset (se kap. 3.3), og aktivitetstilbudet – som også i et visst omfang understøttes av ledelsen - ble fremhevet som en av de største suksessene med Generationernes Hus:

Beboerne imellem har opplevet gode ting imellem. Kortspillsklubb. Korsang. Turene, Kaffeklubben med 25-30 deltakere, personalet snakker med de som deltar i samtalene, Generationernes Hus festivalen... (Gruppeinnspill Appreciative Inquiry Workshop)

Dette *bottom-up* fellesskapet handler også om utviklingen av en kultur for å hilse på hverandre i gangen, i heisen og i kafeen som på mange måter utgjør hjertet av sosialt liv på huset. Imidlertid beskriver beboerne også situasjoner med sosial ekskludering. En av dem forteller for eksempel om en episode i kafeen:

Jeg elsker det liv, som der er i cafeen om fredagen, når der er fredagsbar. Der er en summen af stemmer, latter, klirrende glas, og duften af øl blandet med kaffe og varme retter, som skaber en hyggelig og afslappet stemning [...] Der er fascinerende at se, hvordan folk fra forskellige etager og afkroge af bygningen finder vej hened, løsner op og går fra at være formelle naboer til at blive mere afslappede bekendtskaber.

Jeg oplever dog desværre, at det ikke er alle, som er velkomne i det fellesskab. Der er tydelige klikker, små grupperinger, der holder sig for sig selv og har en klar opfattelse af, hvem der hører til, og hvem der ikke gør. Flere gange hører jeg bemærkninger om, at der ikke er plads til bestemte naboer, som kommer ned og gerne vil sætte sig ved langbordet. Der er noget så paradoksalt ved, at en sammenkomst, der burde handle om at bringe folk tættere sammen, i stedet skaber en opdeling. (Medforskerdagbok)

Beboeren uttrykker både forundring og maktesløshet ved situasjonen, noe som reflekterer at ikke alle utfordringer med fellesskap knytet til det sosiale livet i en såpass komplisert boligsituasjon med 500 ulikeartede beboere og flere hundre ansatte kan forventes å kunne løses av beboerne selv. Studien viser med all tydelighet at selv om man langt på vei han lykkes i å skape slike *bottom-up* fellesskap, er det behov for en større grad av samskaping mellom beboere, ansatte og ledelse for å *videreutvikle* fellesskap på huset i tråd med de store visjonene kommunen har hatt for stedet.

3.2 Mellom pragmatisme og visjon

Hvis man inkluderer beboere (ca 300), ansatte (over 200) og barnehagebarn (150) tilsvarer «folketallet» i Generationernes Hus rundt 650 personer. Til sammenligning har Utsira kommune, den minste kommunen i Norge, 219 innbyggere. Det er derfor ikke overraskende at huset i mange sammenhenger sammenlignes med en liten bygd eller *landsby* på dansk.

Visjonen for huset er ifølge nettsidene¹ å være «det moderne bud på flere generasjoner under samme tag», en «*levende ramme om det værdifulde fællesskab på tvers av generationer*». Huset skal «*tilby fællesskab og samvær*» og «*styrke den gensidige forståelse gennem mangfoldighed af mennesker, relationer og fælles aktiviteter*», samtidig som at man skal «*udvikle en fælles kultur*» og «*arbejde med innovative ideer om fleksibilitet, fælles organisering, ledelse og udvikling*».

Men man kan stille spørsmålsteget ved i hvilken grad man rent organisatorisk har lagt til rette for disse ambisiøse visjonene for huset. Det fremkommer i intervjuet med tidligere prosjektleder under prosjekteringsfasen at det meste omkring huset innledningsvis, og langt utover i etableringsfasen var nokså pragmatisk anlagt. Etter at Aarhus Havn ble utvidet på slutten av 1990-tallet, kunne bynære havnearealer frigis til nye formål. Dermed ble en helt ny bydel planlagt i området som kalles Aarhus Ø (øst for byen og med karakter av en øy). Da de første bygningene var under konstruksjon et tiår senere, var kommuneadministrasjonen klar over at det ville bli behov for eldreboliger, barnehager og andre kommunale fasiliteter i området – som ville komme til å romme mange mennesker. Det var blant annet i sammenheng med tomteprisene i området at kommunen skal ha kommet på planer om å samlokalisere institusjoner i samme bygg.

I planene for områderegulering (*dispositionsplan*) som ble vedtatt i 2006 la byrådet vekt på at Aarhus Ø skulle inneholde spennende boligmiljøer, en mangfoldighet av byfunksjoner og boligtyper og plass til forskjellige befolkningsgrupper, med 25% allmenne boliger (Aarhus kommune, 2006). I den sammenheng søkte Brabrand Boligforening kommunen om å få allmenne boliger i det planlagte bygget. Samtidig skulle et nærliggende pleiehjem (Møllestien) renoveres, slik at det var behov for å finne nye boliger til pleieboere der. Denne utviklingen, som ser ut til å ha vært preget av like mengder pragmatisme og visjoner, medførte en ubalanse i fordelingen av boliger mellom ulike beboergrupper, med blant annet svært mange pleieboliger i det ferdige huset.

¹<https://generationerneshus.aarhus.dk/om-huset/visionen>

Den resulterende komplekse organiseringen av Generationernes Hus har ifølge en nylig evaluering gjennomført av Epinion medført at noen av driftsområdene er underlagt ulike regler og kvalitetsstandarder, slik at det i dag er mange forskjellige hensyn, regelverk og budsjetter å forholde seg til i driften av huset (Epinion, 2025). De sosiale forholdene mellom ulike beboergrupper og ansatte tilhørende ulike avdelinger med ulike ledelsesforhold er dermed også kompliserte, selv om en av grunntankene med huset har vært å skape felles organisering under Magistratet for Sundhed og Omsorg. Leder for Generationernes Hus har likevel ikke myndighetsrom ovenfor de ulike tjenesteområdene eller boligforeningene.

Beboerne er også organisert under tre ulike styrever for boligforeninger på huset: En for de som er organisert under Magistratet for Sundhed og Omsorg (for pleieboligene), en for handicapboligene, og en for de som tilhører Brabrand Boligforening. Denne kompleksiteten medfører en del organisatoriske utfordringer slik en av beboerne som har erfaring fra ett av disse styrene uttrykker det:

Det er meget komplekst sat sammen, hvilket også giver mange udfordringer, desværre. Det kan godt være svært at få ting til at lykkes, fordi det er ligesom tre administratorer, der har huset, og de har fra starten af ikke været særlig gode til at snakke sammen. Så hvis vi gerne vil vedtage nogle regler for huset, så skal det egentlig til afstemning ved hver, og det er jo kun en gang om året, at de har generalforsamling, de enkelte boliger [...] Det har bare ikke blevet tænkt ordentligt igennem den gang man ligesom bygget det her hus og lavet det her samarbejde, hvordan det egentlig ville fungere i praksis. (Intervju beboer).

Mangfoldet på huset fordrer en stor grad av erfaringsdimensjoner som dialog og forhandlinger (se kap. 1.3). Men visjonene for huset har ikke nødvendigvis vært sterkt i fokus i oppstarten av driften av huset, som innledningsvis var preget av utfordringer knyttet til Covid-19 pandemien, rekrutteringsutfordringer og husing av ukrainske flyktninger. Evalueringen viser at ledere har hatt store administrative oppgaver og ikke opplever at de foreløpig har «tatt ut» potensialene som ligger i å samle dette mangfoldet av tjenester, ansatte og beboere under samme tak (Epinion, 2025). Samtidig fremheves det at den felles organiseringen gir et mulighetsrom til nytenkning, et potensiale for tverrgående samarbeid som man enda ikke opplever å ha utforsket i tilstrekkelig grad.

På bakgrunn av de erklærte visjonene for huset hadde vi forventet å finne en større grad av tilrettelegging for slikt samarbeid, eller samskaping i Generationernes Hus både på tvers av de kommunale avdelingene, og mellom kommunen, boligforeningen og beboerne. Vi hadde forventet at det var etablerte organisatoriske strukturer, faste tverrgående møtearenaer, utvidete stillingsinstruksjoner og en systematisk eksperimentell og lærende tilnærming til arbeidet i tråd med Aarhus Kompasset der samskaping og verdiskaping sammen med innbyggere og samfunnet er ett av tre holdepunkter i kommunens nye forståelsesramme (Aarhus kommune, 2020).

De ansatte beskriver en lignende opplevelse av forventningene til huset:

Jeg skal si, at dengang jeg startet, der for tre år siden, der tror jeg også, jeg kan godt følge lidt det, du siger, jeg tror også, jeg havde lidt et andet billede af, der ville være på en anden måde. Jeg havde nok forventet, at der var flere ting, der allerede var i gang. Jeg tror sådan lidt naivt inde i mit hoved, der havde jeg tænkt den dag, der

klippede snoren herude til, så var der allerede planlagt, at hver tirsdag, så er der fælles dans ovre i salen (Fokusgruppe 1 ansatte).

Selv om man overordnet sett har lagt til rette for samskaping gjennom samlokalisering av tjenester og mennesker, etablert et husråd på tvers av boligforeninger og avdelinger, og ansatt en daglig leder for huset som helhet, er det et stort fravær av organisatorisk tilrettelagte samskappingsstrukturer i Generationernes Hus. Husrådet har svært begrenset mandat og myndighetsrom, som vi skal komme tilbake til i neste kapittel (4.3), og later til å ha utfordringer med å forholde seg til erfaringsdimensjoner som mangfold, dialog og forhandling. Daglig leder har på sin side primært personalansvar og har som nevnt ingen myndighet over de ulike boligforeningene eller kommunale avdelingene. Og samlokalisering til tross, er det stort sett «*business as usual*» for de kommunalt ansatte, med fokus på kjerneoppgaver og krevende innsats for å i det hele tatt klare å fylle lovpålagte oppgaver.

Rekrutteringsutfordringer og personalunderskudd i helse- og omsorgstjenestene begrenser også hva slags kompetanser og oppgaver man kan kreve fra nyansatte. Som en av de ansatte uttrykte det:

Når folk bliver ansat, altså det er jo ikke nogen hemmelighed inden for vores fag, det har været svært at rekruttere, og det er det også, ved jeg, oppe ved jer [i Norge]. Så vi er ikke i en situation, hvor vi kan stille krav på samme måde, så at sige, prøv at høre, hvis du skal have et job her, så forventer vi et vis engagement. Det har vi simpelthen ikke mulighed for. Det er, vil vi have hende eller vil vi ikke. Så der er vi nødt til at gå på kompromis (Fokusgruppe 1 ansatte).

Presset på de ansatte i kommunale omsorgstjenester reflekteres også ved at Styrelsen for Patiensikkerhed i løpet av datainnsamlingsperioden inispiserte pleiehjemmene i Generationernes Hus og rettet sterk kritikk rundt håndteringen av oppgaver som medisinbehandling, journalføring av oppgaver, og dårlig pleie av beboerne. Visse medarbeidere skal også ha manglet viktige kvalifikasjoner. Dette medførte en hel del medieoppmærksomhet og kommunen svarte opp med å signalisere forsterkning av personalet og opprettelsen av en taskforce for å ukentlig følge opp situasjonen. Imidlertid viste det seg at man ved senere tilsyn ikke hadde fulgt opp kravene til forbedring på seks av syv målepunkter. Pleieenheten kunne for eksempel ikke redegjøre for at alle medarbeiderne hadde den nødvendige kompetansen til å ivareta kjerneoppgavene, og at organisasjonen understøttet utføring av kjerneoppgavene i nødvendig omfang².

De første driftsårene var det også en stor utfordring med å finne leietakere, slik at omtrent halvparten av eldreboligene stod tomme. Dermed gikk kommunen på betydelige milliontap samtidig som at eldrepleien i kommunen «*skriger på penge*», slik det ble formulert i Århus Stiftstidende³. Det store fokuset i denne perioden var derfor simpelthen på å sikre leietakere på huset.

² <https://www.tv2ostjylland.dk/aarhus/problemer-pa-naesten-alle-punkter-81c15>

³ <https://stiften.dk/aarhus/aeldreplejen-i-aarhus-skriger-paa-enge-samtidig-sluger-et-halvtomt-prestigebyggeri-millioner-af-kroner>

Dertil skapte smittevernhensyn betydelige utfordringer for samskaping på huset under Covid-19 pandemien i 2020 da huset offisielt åpnet. Først et år senere, i november 2021 hadde man for eksempel det første fellesmåltidet for beboere og ansatte på huset. I Århus kommune (2025) sin årsaksanalyse til utfordringene i pleiehjemmene, ble det pekt på at åpningen under pandemiene var en av kjerneårsakene til utfordringene. I en av våre fokusgrupper med de ansatte ble det diskutert hvordan det i denne perioden ble etablert rutiner og arbeidsmåter som i ettertid har bidratt til at man ikke har «kommet helt i gang» med samskapingsarbeid:

Jeg tænker, at corona gjorde altså meget for, at vi ikke kom ordentligt i gang. Det kan godt være, at det er lidt billigt at sige, men vi startede der i 2020, hvor coronaen jo, den peaker jo. (Fokusgruppe 1 ansatte)

Både beboere og ansatte peker også på at det er en betydelig ubalanse i sammensettingen av beboere, med relativt få ungdoms- og familieboliger som dermed gir disse gruppene færre muligheter til sosial interaksjon på huset med andre i egen alder og livssituasjon:

I dag brukte jeg eftermiddagen nede på træskulpturen opad Multisalen og lyttede til koncert med Aarhus Studenter Sangere, fordi jeg var blevet inviteret af én af de deltagende. Jeg havde taget hele familien med, og det var faktisk første gang, jeg oplevede at være i huset sammen med andre familier. Det var en ny og overraskende oplevelse, for selvom vi bor i samme hus, har jeg ikke følt, at der har været mange muligheder for at møde andre småbørnsforældre.

Det var en speciel oplevelse at sidde sammen med andre, der befinner sig i en lignende livssituation, og før koncerten begyndte, faldt vi hurtigt i snak. Jeg og min partner havde nogle gode samtaler med andre forældre, som jeg i hverdagen aldrig ser. Vi talte om, hvordan det er at bo i huset med små børn, hvordan vi navigerer i fællesarealerne, og hvad vi savner af faciliteter. Det satte igen gang i mine tanker om fordelingen i huset. For jeg føler faktisk ikke, at der er et stort fællesskab på tværs af børnefamilierne i huset, men vi udgør jo også en promille af den samlede beboelse (Utdrag fra medforskerdagbok).

Nær sagt alle deltakerne i studien peker også på at det er en stor andel pleietrengende eldre på huset som i liten grad er integrert i aktiviteter sammen med husets øvrige beboere:

På den måde er det som om, at der kommer sådan lidt et skel i fællesskabet. Også fordi der er mange, de ældre, så er de måske for dårlige, de får ingen til at kunne deltage i fællesskabet. De sidder jo bare i plejehjemmet (Intervju beboer).

Andre peker samtidig på at det er et alderssegment som stort sett mangler i denne landsbyen, de mellom 50 til pensjonsalder som fremdeles har tid og energi:

Og det er lidt det, vi mangler lidt nogen, du ved, i midten, aldersmæssigt. Altså dem, der er fra...50 til 70 måske. Den der, som stadigvæk er rørige og har tiden til det, men ikke har hjemmeboende børn. Måske er gået på tidlig pensjon. Vi mangler lidt den aldersgruppe (Intervju beboer).

Dermed kan man si at demografien i «landsbyen» fremstår som lite gjennomtenkt, med en betydelig ubalanse i sammensettingen av beboere som får konsekvenser for mangfoldet og fellesskap på huset.

Inntrykket samlet sett er dermed at visjonene til tross, har praktiske forhold, hensyn til daglig drift i en krevende periode og ubalanse i sammensettingen av beboere bidratt til at det paradoksalt nok har vært lite eksplisitt fokus på samskaping i Generationernes Hus så langt. Som vi skal se i denne rapporten tilbyr definitivt huset «*fellesskap og samvær*» og bidrar til å «*styrke den gjensidige forståelsen gjennom mangfoldighet av mennesker, relasjoner og felles aktiviteter*» i tråd med visjonene for huset. Men arbeidet med å «*utvikle en felles kultur*» og «*arbeide med innovative ideer om fleksibilitet, felles organisering, ledelse og utvikling*» har nok vært mindre i fokus så langt.

I praksis er det som nevnt lagt opp til en organisk samskapingsmodell der det er opp til beboere og ansatte å samskape felles verdier i «landsbyen». En av de ansatte reflekterte over denne situasjonen og oppdagelsen av at «*Det var mig, der skulle opfinde det her. Okay, hvad gør jeg egentlig? Hvad fanden gør jeg egentlig?*».

3.3 Medvirkning

I praksis kan man altså si at man har lagt opp til en *organisk* snarere enn en *organisatorisk* samskapingsmodell, der det er gjennom initiativ og menneskemøter at samskapingen oppstår på huset. En av beboerne reflekterer godt over hvorvidt man bør legge vekt på spontant oppståtte aktiviteter på bakgrunn av engasjement fra beboerne selv, eller legge opp til en mer strukturell ramme:

Tror, at jeg er et sted i mit liv, hvor jeg er optaget af at være medskaber af mere spontant opståede aktiviteter, som er båret af umiddelbar begejstring for det pågældende, og ikke af, om "man/vi" kan lægge det ind i en strukturel ramme, som huset implicit lægger op til. Jeg holder af at være en del af noget, der lige popper op, og så forsvinder det igen. For eksempel: Kan få lyst til at bage boller til hele gangen eller bofællesskabet – men jeg ville ikke gide at etablere/deltage i en gruppe, der fast bager boller om onsdagen, for eksempel. Pop-ups og events – det er mere mig. Men hvad har huset brug for? Fast struktur eller "anarki"? (Utdrag fra medforskerdagbok).

For denne beboeren passer det godt med organisk oppståtte aktiviteter, men hun stiller likevel spørsmål ved om et slikt «anarki» som hun uttrykker det er best for huset, eller om det kreves en mer fast struktur.

I tråd med Aspens perspektiver slik vi diskuterte dem i kapittel 1.3, kan man forvente at erfaringsdimensjoner som dialog og forhandlinger vil prege livet i Generationernes Hus med sitt brede mangfold av beboere og ansatte. Det er som vi var inne på i forrige kapittel lagt opp til en formell medvirkningsstruktur gjennom husrådet, men i praksis har rådet hatt en begrenset funksjon og vært preget av både konflikt (slik man må forvente) og organisatoriske begrensninger (som bør adresseres). Husrådet ledes av daglig leder for Generationernes Hus, som ikke har myndighet ovenfor de ulike kommunale virksomhetene i huset eller boligforeningene. Dette innebærer i praksis at det man kommer frem til i husrådet er avhengig av avgjørelser i hver av avdelingene og de ulike boligforeningene, noe som ligger utenfor husrådets mandat. En av beboerne beskriver resultatet slik:

Jeg oplever stor beboerinteresse i husets utvikling - men også en vis trøthet i forhold til at beslutningsprosessen er så uendeligt lang. Først skal et forslag til afdelingsbestyrelsen og så videre til Husråd og ledelse. Og man stemmer i forhold til "hoveder" hvilket betyder, at alle evt afstemninger vindes af de visiterede (Aarhus Kommune) da de er så langt flere folk, end i Brabrand Boligforening (Intervju beboer).

Husrådet reflekterer slik sett den komplekse organiseringen av Generationernes Hus med de kostnadene dette har for samskaping. Mangelen på reell beslutningsmulighet i husrådet og ubalanse i sammensettingen av det med hensyn til demokratisk stemmegivning gjør at rådet i noen sammenhenger betegnes av beboerne som en skinnprosess der det foregår mye opphetede diskusjoner og tas få beslutninger. Som en av beboerne uttrykker det:

Så jeg tror også, man skal passe på, om det egentlig gavner, eller man bare mødes for at diskutere. Der skal helst være mening med galskaben. Men hvis man mødes og skal diskutere sådan noget som et husråd, så skal man være forberedt på at tage nogle beslutninger også, en gang imellem (Intervju beboer).

I Arnstein sin innflytelsesrike *deltakerstige* som blant annet danner grunnlag for Europarådets arbeid med innbyggerdeltakelse (Europarådet, 2019), skiller det mellom tre nivåer av deltakelse: ikke-deltakelse, tokenisme og grader av innbyggermakt. Tokenisme, eller skinnprosesser handler om symbolsk involvering uten reell innflytelse. Dette må imidlertid ikke tolkes slik at ledelsen av Generationernes Hus forsøker å «lure» beboerne på noe vis. Snarere kan man si at ledelsen er like hemmet av de organisatoriske barrierene som vi beskriver her, som beboerne selv. Det fremkommer også av både intervjuer og medforskernotatene at det innimellom faktisk gjøres avstemninger og beslutninger i husrådet som både er til glede og ulempe for den enkelte beboer. Denne typen ambivalens er slik sett en erfaringsdimensjon man til en viss grad må akseptere i Generationernes Hus (se kap. 1.3).

Men når det så i praksis er lagt opp til en mer organisk utvikling av samskaping på huset, er det også barrierer som spiller inn her. Som vi var inne på i innledningskapittelet gir for eksempel ikke lovverket kommunen anledning til å «*screene*» beboere og bosette de som har størst interesse av å bo i bofellesskap, og Brabrand Boligforening tildeler heller ikke boliger utfra slike kriterier. Dette medfører at de ulike beboerne ofte har helt forskjellige sett med forventninger til det sosiale livet på huset og motivasjoner for å flytte dit, noe som har stor betydning for deres motivasjon for medvirkning.

Tilnærmingen er at fellesskapet bare oppstår dersom beboerne selv ønsker å delta, og at de selv bør overveie om de ønsker å bo i *naboskap* eller *bofellesskap*. Ifølge beboerne vet man imidlertid ikke hvilken av de to typene boliger man får tildelt når man for eksempel søker en familieleilighet. Dermed skiller denne typen utviklerdrevne bofellesskap seg markant fra tradisjonelle bofellesskap som er basert på at grupper av mennesker ønsker og velger å bo sammen (Jensen et al., 2022). Dette utgjør en del av mangfoldet på huset, og medfører desto større behov for forhandlinger.

La oss se på to kontraster. Beboer A flyttet inn i et av pleiehjemmene primært på bakgrunn av behov for rask oppfølging fra pleiepersonalet:

Altså fordelene ved stedet her plejemæssigt, det er jo, at plejepersonale er i huset. Ja. Hvis man har brug for dem, så kan de komme i løbet af 5-10 minutter. Det er kun elevatortiden, de skal vente på. Hvis man bor ude i byen, så skal de jo komme cyklende eller kørende til. Så er der langt længere responstid. Så det har fungeret fint. (Intervju beboer).

Beboer B leste om Generationernes Hus på Brabrand boligforenings nettsider sammen med sin mann, og ble begeistret for generasjonsperspektivet:

Og vi synes bare, det lød mega spændende. Vi boede begge to i kollektiv før, så det der lidt moderne kollektiv-agtigt, det var meget tiltalende. Så det var egentlig derfor, vi sagde ja til at flytte ind, fordi vi godt kan lide det her konsept med fællesskab på tværs af generationer (Intervju beboer).

Disse to beboerne har med andre ord helt ulike sett av forventninger til det sosiale livet i Generationernes Hus, og medvirker også til fellesskapet på ulike vis, der beboer A har begrenset interesse av å involvere seg (men likevel involverer seg litt), og beboer B lever et mer aktivt sosialt liv i et bofelleskap i familieboligene. Flere av beboerne kommenterte at det hadde vært hensiktsmessig med en eller annen screeningprosess for å sørge for at beboerne har en interesse av fellesskap på tvers av generasjoner i utgangspunktet:

Det ville vært bedre, hvis det var i en eller annen form for screening, så man valgte ut de, som ville få mest ut af at bo her. Og så tage dem op først. Ja, og at det var de, som kom til at bo her. Og de andre, som hadde andre behov, ikke kunne, kan deltage på samme måte i fællesskap. Og de bor i andre tilbud i andre steder af byen (Intervju beboer).

Utfordringene med lovverk og organisering til tross, fremhever beboerne at de har god dialog med leder, med lav terskel for å ta kontakt. En av beboerne beskriver den typiske prosessen slik:

Jeg tror egentlig, man går hen til ledelsen. De har sådan et kontor, hvor de er i hverdagene. Og så kan man ligesom gå hen og si, jeg har noget, jeg gerne vil have snakket om, jeg vil gerne have igennem. Og så tager de det op, og hvis det giver mening, så plejer de at etablere det. Og ellers, hvis det ikke giver mening, så plejer de bare at si til personen, at det kan desværre ikke lade sig gøre (Intervju beboer).

Fra beboernes perspektiv fremstår denne åpne døren til *dialog* med leder som den viktigste tilretteleggingsfaktoren for medvirkning på huset. Dette kan betegnes som et lavterskeltiltak der leder er med på å underbygge beboerinitiativer på huset i den grad det lar seg gjøre innenfor de organisatoriske, lovmessige og budsjettmessige rammene leder må forholde seg til.

Flere beboere så også muligheter til en større grad av samskaping mellom ansatte og beboere rundt ulike arrangementer, inkludert festivalen som har blitt arrangert i 2022 og 2024, og som er åpen for lokalbefolkningen utenfor huset. Festivalen ble første gang fullt ut planlagt av ledelsen/kommunen, mens en av beboerne deltok i planleggingsgruppen for festivalen i 2024. Stort sett handler festivalen om å leie inn ekstern underholdning, dj'er osv. Under avvikling av festivalen som vi deltok på i 2024, var den eneste aktivitet som hadde bidrag fra huset og dets beboere et kveldsmåltid i kafeen med få deltakere.

Beboerne hadde slik sett primært en rolle som tilskuere. En av beboerne reflekterer over mulighetsrommet for samskaping mellom ansatte og beboere som likevel er tilstede i arbeidet med slike arrangementer i en samtale med en annen beboer, slik den er gjengitt i medforskerdagboken:

Vi var begge enige om, at der kunne være en stor verdi i at inndrage personale som frivillige i arrangementer og initiativer. Vi deler en overbevisning om, at relationerne mellom beboere og personale i huset kunne styrkes markant, hvis der var en større grad af fælles engagement. Der er noget særligt ved de arrangementer, hvor man ikke blot er opdelt i beboere og ansatte, men hvor man mødes på lige fod, uden økonomiske eller strukturelle skel. Hvis personalet selv valgte at deltage i ulønnede initiativer, ville det kunne bidrage til en større samhørighed og forståelse på tværs af roller i huset (Utdrag av medforskerdagbok).

Mange beboere later til å ha både stor ansvarsfølelse for fellesskap på huset og stort engasjement i form av å ønske å sette i gang aktiviteter på huset. Samtidig bidrar også ledelsen og de ansatte til å fasilitere visse aktiviteter, slik at det samlede aktivitetstilbudet er omfattende. Dette inkluderer utflukter i minibuss, fellessang i barnehagen, kaffeklubb, foredrag, trening med fysioterapeuter, gudstjenester, strikkeklubb, kunstgruppe, litteraturkafé, filmklubb, teaterforestillinger, kor, dartspeiling, blomsterkutting, en årlig festival, gresskarskjæring, fellesvisning av Håndball VM og en hel del annet. Et nyhetsbrev lages jevnlig med oversikt over aktivitetstilbudet. Aktivitetstilbudet er likevel dynamisk og avhenger i stor grad av beboernes egne initiativer. På dette området kan man i tråd med Aspens perspektiver (se kap. 1.3) at deler av livet i Generationernes Hus er preget av erfaringsdimensjoner som forandring og tilblivelse, i form av at nye initiativer oppstår, aktiviteter etableres og aktiviteter «dør ut» på grunn av manglende interesse.

Ledelsen fremstår som dyktige på å se beboernes ressurser, kompetanser og evner og legge til rette for at de kan få brukt disse på huset. En av de yngre beboerne forsøker for eksempel å etablere seg som stand-up komiker, og refererer til en samtale han hadde med daglig leder om dette:

Han snakket om, at det kunne være sjovt at lave en stand-up-aften. Og så arrangerte vi en stand-up-aften her på øen, og det gikk faktisk rimelig godt. Ja, der kom fra hele øen, ja nemlig. Og så hadde vi tenkt, at det skulle være et vedvarende prosjekt med... Der var meget med, at det var meget ældre beboere, fordi der bor mange ældre her, og de var rigtig meget klar på det. Også stand-up'ere, vi kunne godt tænke os at komme ud og ramme nogle af de lidt yngre også, så vi valgte lige at holde en pause med det, men har snakket om at tage det op igen. (Intervju beboer)

Dette handler om det vi i innledningen av rapporten (kap. 1.1) omtaler som *mattering*, altså et grunnleggende psykologisk behov for en opplevelse av å føle seg verdsatt, anerkjent og respektert, og av å føle at man bidrar med noe av verdi for andre (Scarpa et al., 2022). Dette gjenspeiles i både intervjuer og medforskerdagbøkene, der beboerne beskriver hvordan de opplever slik *mattering* i interaksjonen med ledelsen og andre instanser på huset, og ikke minst dets beboere. En av beboerne forteller for eksempel om gleden over at lederen fremstod som begeistret for hans siste diktsamling, selv om flere av diktene var kritiske til ledelsen:

Intervjuer: Du er ved at gå blivne sterkere i øjeblikket?

Beboer: Ja, fordi jeg mødte netop lederen herude for lidt tid siden. Og ham gav jeg en af mine samlinger. Og så blev han meget meget begejstret for den. Også selvom, selvom meget af det, der står i teksterne, det er en kras kritik af hans ledelsesmåde (Intervju beboer)

En annen beboer forteller i sin medforskerdagbok om gleden over å få utstilt sine malerier i kafeen:

Jeg har min "egen" væg i cafeen og har hængt 2 nye billeder op. Det er dejligt, at de kan lide mine ting, og fedt for mig at have et "udstillingsrum". Har dog aldrig solgt noget derfra (Utdrag fra medforskerdagbok).

Mange av deltakerne i studien forteller om godt naboskap og sin hjelpefunksjon ovenfor andre beboere, som på ingen måte ser ut til å være innrettet slik at det kun er de yngre som hjelper de eldre. Snarere ser innsatsen til å gå begge veier, og den bidrar til en opplevelse av *mattering*:

Intervjuer: Hvordan oplever du at føle dig værdsat, set og respektert af de andre beboerne?

Beboer: Jamen det gør jeg, når de takker ja, når de siger, at jeg gerne vil hjælpe dem. Det gør jeg, når de gør et nummer ud af at prøve at huske, hvad vi hedder. Der er noget særligt i, at vi kan hinandens navne. Også lidt på kryds og tværs. Det gør jeg, når der er nogen, der lige husker, at hvad vi lige har snakket om sidste gang. Vi har en ældre beboer, jeg tror hun er næsten 90. Og der sagde hun fornyligt, da min søn kom kørende på sin lille cykel, at næste gang ville hun gerne prøve den. Og da hun så gangen efter sagde, så nu vil det være min tur. Det varmer mit hjerte meget (Intervju beboer).

Andre observerer imidlertid hvordan engasjerte beboere ikke nødvendigvis alltid får anerkjennelse for sine bidrag:

[Beboeren] har på det seneste taget sig en del af en eller anden fra en plejeafdeling- Lagt penge ud for hende etc. Og det fik hun efter sigende en ordentlig gang skældud for i dag. Uta er verdens løn (Utdrag medforskerdagbok).

En del beboere ser også ut til å ha reservasjoner mot å forplikte seg til å delta:

Jeg er sådan lidt med på sidelinjen. Men det er også fordi, at lige til en start, så er der mange, der har en mening. Men de vil gerne være med, men ikke forpligtigende. Altså, de ville godt kritisere, og de ville godt komme med nogle enkelte idéer, men de ville ikke indgå i sådan et struktureret arbejde som en bestyrelse (Intervju beboer).

Dette kan delvis være et resultat av mangelen på muligheten til å *scree*ne eller velge ut beboere som er spesielt interessert i å bo i og skape et fellesskap, slik vi var inne på i forrige kapittel. Samtidig kan det handle om at selv om de nordiske landene ligger i toppsjiktet av frivillig innsats i Europa, er det en grense for hvor mye frivillighet man kan forvente av hver av oss. Ubalansen i sammensettingen av beboere som vi tok opp i forrige

kapittel spiller nok også inn her. Ifølge tall fra Center for Frivilligt Socialt Arbejde (CFSA)⁴ er dansker mellom 66-75 år den aldersgruppe man finner flest frivillige i, fulgt av 36-45 åringer og de over 75 år. Slik sett ser man ut til å treffe rimelig godt i Generationernes Hus med mange eldre i alderen 66+. Imidlertid er en stor andel av de eldre pleietrengende og har begrenset kapasitet til frivillig innsats, eller til å delta i aktiviteter. Det krever også oppfølging fra pleiepersonellet. De ansatte har heller ikke nødvendigvis oversikt over det fulle aktivitetstilbudet, og kan ha det for travelt til å lese nyhetsbrevet:

Altså jeg skal være ærlig at si, at den information, jeg får omkring, hvad der er her i huset, eller hvad der er kommet af arrangementen, nu har der også været koncerter et par gange, hvor der er nogle beboere, der ligesom har betalt det. Men den information, jeg får, det er, hvis det er i elevatoren (Fokusgruppe 1 ansatte).

Dette henger sammen med både ressursknapphet og manglende kapasitet i helse- og omsorgstjenestene slik vi var inne på i forrige kapittel. Men samtidig er det gjort lite for å finne ordninger der andre beboere kan stille opp som frivillige for å bidra til at pleiepasienter kan delta i aktiviteter når de ønsker det. På dette feltet ser det ut til at noen av beboerne i studien både har stor ansvarsfølelse og initiativ. En av beboerne beskriver for eksempel et dilemma rundt at beboerne samler seg på tvers av beboergrupper for å se Håndball VM på TV, men pleiehjemsbeboerne får ikke med seg kampene etter pause på grunn av rutinene i pleiehjemmet:

Over 30 kom og så VM kl 20.30 Flere kommer ikke retur etter pausen, fordi de skal hjelpes til natten. Personalet mener ikke de har ressurser til at rykke tidspunktet 3/4 time! Flere sagde, de gerne ville hjelpe istedet. Det er så fedt at samles og mærke sammenhold. Det er et af de store plusser ved GH (Utdrag medforskerdagbok).

Når det gjelder medvirkning blant beboere i pleiehjemmene generelt, har som tidligere nevnt (kap. 4.2) Styrelsen for Patientsikkerhed påpekt betydelige mangler der, inkludert at de eldre mangler medbestemmelse i deres eget liv. Samtidig har man etablert et organ for pårørendeinvolvering i den ene pleieavdelingen, men ikke i den andre. En av beboerne kommenterer i den anledning for det første at man kunne ønske seg bedre kommunikasjon rundt slike ting internt på huset slik at man unngår å først måtte lese om det i avisen. For det andre reflekteres det over at:

På den ene afdeling er etableret organ med pårørende inddragelse men ikke på den anden. Kunne man forestille sig at Husets ledelse havde indflydelse på og opsyn med indførelsen af sådanne organer eller ligger det udenfor husets ledelses kompetence og henhører den slags da alene under forstander/kommunal forvaltning (Utdrag fra medforskerdagbok).

Her stiller beboeren spørsmål ved mulighetsrommet for ledelsen ved GH, og dets begrensninger i lys av organisasjonskompleksiteten som vi var inne på i forrige kapittel. Opplevelsen av mangel på medbestemmelse i pleiehjemmet reflekteres også til en viss grad i vårt materiale, for eksempel i følgende dikt skrevet av en av beboerne ved et av pleiehjemmene, med tittelen «Søndag morgen»:

⁴ <https://frivillighed.dk/guides/fakta-og-tal-om-danskernes-frivillige-engagement>

En ung og fremmed frue
kom pludselig ind i min stue
medicin, medicin du skal ha medicin
Jeg havde sæbe og bare arme
der kom luft frå mine tarme
medicin, medicin du skal ha din medicin

Jeg kaldte på den unge frue
der var kommet ind i min stue
«Jeg skal nok selv ta min egen medicin»
hun så mig vist i profil
nu uden søndagssmil
medicin, medicin du skal ha din medicin

Det viste sig at den unge frue
skulle ha søgt på en anden stue
medicin, medicin du skal ha din medicin
osse helt uden og spørge
ufattelig at hun tør
medicin, medicin du skal ha din medicin

(dikt av Henning Delfs, august 2024)

Diktet reflekterer en opplevelse av mangel på medbestemmelse i sitt eget liv i møtet med de ansatte. Dette kan også uttrykke seg på andre måter. Med en så stor del av pleietrengende eldre på huset, er det en viss sosial dynamikk i Generationernes Hus knyttet til at beboere dør. Denne typen forgjengelighet og forandring er en del av Aspens erfaringsdimensjoner (kap. 1.3), og preger også livet i huset. For noen av beboerne er det i slike sammenhenger fortvilende at det ikke tas hensyn til at andre beboere som har skapt relasjoner til de avdøde, får mulighet til en offentlig markering av dødsfall, noe som var et hett samtaleemne under et av seminarene med medforskerne:

Det startet faktisk med, at [beboer] fortalte, at tre beboere på hans plejeafdeling er døde i løbet af det sidste år. Han havde flere gange bedt ledelsen om, at der blev arrangeret noget, så de overlevende beboere kunne bearbejde tabet. Svaret har hver gang været, at der ikke var tid. De øvrige deltagere i mødet mente, at det var en sag, der vedrører hele huset og ikke kun skal være begrænset til plejeafdelingerne - for hvordan bliver vi fælles om at bære tabet, som det blev sagt. Derfra bredte sig en stemning af, at beboerne kan gøre noget og markere sig bedre i beslutningsprosesser - og også skabe et rum for egne beslutninger, der i praksis får autoritet [Feltnotat fra medforskerseminar].

Sett fra ledelsens side er det imidlertid hindringer knyttet til GDPR hensyn og kapasitetsutfordringer ved dødsfall i ferier og andre pressede perioder. Det poengteres også at beboerne ikke nødvendigvis er enige seg imellom - andre beboere ønsker seg ikke en flaggstang og standardprosedyre for markering av dødsfall fordi den store andelen av pleiehjemsbeboere i huset etter deres mening vil føre til et for stort fokus på død.

Men i mangelen på opplevelsen av rom for større medvirkning fra beboerne snakkes det gjerne om «sivil ulydighet» i form av små symbolske handlinger, som for eksempel å bevisst røyke på steder man ikke har lov å røyke, eller diskret sette en svart sløyfe på navneskiltet til avdøde, selv om ledelsen neppe ville ha motsatt seg akkurat dette. I alle tilfeller reflekterer det et behov for å revurdere hvordan man i større grad kan involvere beboerne i forhold som de opplever som viktige i deres eget hjem og liv. Dette ser ut til å forde en balanseøvelse mellom en organisk og organisatorisk samskapingsmodell.

3.4 Mellom hjem og hjem

Rent arkitektonisk har man lagt opp til mange møtesteder i Generationernes Hus, med en hel rekke fellesrom inkludert musikkrom, felleskjøkken, konferansesal, flerbrukssal, møterom, verksteder, hobbyrom, treningsrom, gartneri (*orangerie*), kafé og annet. Tanken har vært at aktivitetslokalene skal være varierte nok til at alle skal ha muligheten til å finne et lokale i huset hvor man kan dyrke sin interesse og finne fellesskap. Beboerne beskriver også hvordan de bruker disse felleslokalene og hvordan de krangler med andre beboere og ledelsen om opprydding og vedlikehold. Slike erfaringsdimensjoner (kap. 1.3) preget av dialog og forhandling er å forvente i et hus med slik mangfold. Utfordringene med fellesrommene har gjerne blitt tatt opp i husrådet, det har blitt foreslått og testet ut ulike løsninger, og man har vurdert behovet for klarere regelverk i «landsbyen».

Hovedutfordringen er nok likevel at ingen av beboerne har i utgangspunktet vært involvert i å velge hva slags fellesrom huset skal ha eller hvordan de for eksempel skal innredes. Dette er en klar begrensning i et utviklerdrevet bofellesskap der man ikke helt vet hvem som kommer til å flytte inn, i motsetning til tradisjonelle bofellesskap der en gruppe individer velger å bo sammen og i fellesskap avgjør hvordan de ønsker å bruke boflaten.

Slik sett kan man si at på mange måter er huset «for ferdig», med begrensede muligheter for beboerne å sette sitt preg på det etter innflytting. Med andre ord kan man si at det har vært for stort fokus på fugleperspektiv og planer, og for lite på erfaringsdimensjoner som forandring, tilblivelse og forgjengelighet (kap. 1.3). Disse dimensjonene er viktig fordi muligheten til å være med på å forme stedets interiør og romløsninger er noe av det som

skiller et personliggjort hjem fra et institusjonelt hjem. En av beboerne kommenterer eksplisitt at mangelen på muligheten til dette gir huset et noe institusjonsaktig preg:

Vi har vendt, hvad der kunne være fedt at gøre ved indretningen i vores fællesrum. Jeg har tit undret mig over indretningen i fællesrummene i bofællesskaber generelt. De er ofte meget institutionsagtige, præget af praktiske men upersonlige løsninger, der ikke nødvendigvis indbyder til samvær og hygge (Uddrag medforskerdagbok).

En annen beboer kommenterer på hvordan hun opplever reaksjoner på forsøk på å sette familiens preg på huset:

Ja, og vi havde ude på vores gang, vi bor for enden af gangen, og jeg havde lavet sådan noget hyggeligt, du ved også, for der er så lidt plads, så skoene stod derude, og så var der sådan en væg, hvid væg, hvor vi havde fundet sådan nogle kridt, man bare kan tørre af til alle de små drenge. Jeg elsker børnetegninger, og så var vores lille hjørne sådan rigtig hyggeligt, og det fik vi virkelig voksenskæld ud af, og det skulle vi bare lige med det samme fjerne. Hvorfor? Fordi det er jo en del af reglerne (Intervju beboer).

I tillegg er også en stor del av arealet avsatt til pleie- og handicapboliger. Dette gjenspeiles ikke bare i sammensettingen av beboere slik vi har vært inne på i kapittel 3.1, men også i hvordan enkelte av fellesrommene er lagt opp. En av beboerne kommenterer for eksempel at:

Jeg tror trainingslokaler er super godt for de gamle. Men man skal også have for øje, at det er trainingslokaler, der er bygget til rehabilitering. Så de unge kan jo ikke gå ind og vægtløfte. Det må man slet ikke derinde (Intervju beboer).

Flere beboere kommenterer også at andre i nabolaget tror hele huset er et pleiehjem og ikke er klar over at det er en blanding av beboere. Disse forholdene bidrar til at Generationernes Hus befinner seg et sted mellom «hjem» i betydning en institusjon (som i «pleiehjem»), og et «hjem» i betydningen av et personlig sted der innredning, utforming og tilstand har sammenheng med identitetsarbeid og gradvis skapes og endres over tid. Tidligere forskning har vist at nettopp muligheten til å drive et slikt personliggjørende identitetsarbeid er det som skiller et personlig hjem fra det å bo på institusjon (Guribye et al., 2005). Slik sett kan du «få» plass på en institusjon, men et hjem er noe man må *skape* – i dette tilfellet *samskape*.

Denne mellomposisjonen til Generationernes Hus ser ut til å bidra til en større grad av *ambivalens* som en erfaringsdimensjon (se kap. 1.3), noe som reflekteres i flere utsagn fra beboerne:

Intervjuer: Hvad fortæller du til andre om, hvad Generationens Hus er, og hvordan er det at bo her?

Beboer: Jeg fortæller det er godt, og det er hyggeligt. Der er nogen, der mener, at det er sådan lidt hospitalsagtigt. Og det synes jeg også selv, det var i starten. Men når man lige vender sig til det, så synes jeg faktisk, det er rigtig hyggeligt at bo her (Intervju beboer).

Likeledes, i en av medforskerdagbøkene leser vi at:

Engang (under corona) følte det som et sygehus, helt spøgelsesagtigt, med tomme gange og lejligheder og i sjældne tilfælde et smil under et mundbind. Men nu er der liv, for nu er der mennesker, følsomme, livlige, levende mennesker, som sætter aftryk og giver liv og lyd og lys fra sig. Og hvor er jeg da heldig, at det er mit hjem (Utdrag fra medforskerdagbok).

3.5 Individualitet og fellesskap

En sentral problemstilling i studien handler om balansegangen mellom individualitet og fellesskap på huset. Dette handler både om i hvilken grad beboerne opplever at de er i stand til å skape og vedlikeholde nettverk også utenfor huset, og hvordan de opplever å ivareta hensyn til egne behov i møte med fellesskapsarbeidet i huset. Slik sett vil livet for beboerne, som for de fleste andre innbyggere, være preget av en viss ambivalens mellom disse to ytterpunktene som en sentral erfaringsdimensjon (kap. 1.3).

Beboerne som inngår i vår studie har mye av sitt viktigste nettverk utenfor huset, og bruker slik sett en del tid på andre fellesskap enn Generationernes Hus, noe som er et sunnhets tegn. Samtidig er det enormt mye organiske muligheter til sosialt samvær inne i «landsbyen» på huset, om man ønsker det. I kafeen møtes på mange måter verden innenfor og utenfor huset ettersom den også er åpen for omverdenen, og i kraft av å være det første man møter på innenfor dørene kan den sies å være husets sosiale hjerte. Her avtaler beboerne møter med både venner innenfor og utenfor huset; deltar i den regelmessige kaffeklubben; arrangerer bursdagsfester for barn i barnehagen; eller stikker spontant innom for å spise kveldsmat i håp om å treffe andre. Som en av beboerne kommenterer:

Det kan vi jo høre fra vores nabo, hvad det betyder, at de kan tage ned og spise deres aftensmad nede i caféen, i stedet for at sidde der hjemme hver for sig. Og der kan jeg bare se, at det virkelig bærer noget vigtigt med sig (Intervju beboer).

Slik sett ser det ut til at beboerne har en tilfredsstillende balanse mellom å omgås individuelle nettverk *utenfor* huset, og nettverk *på* huset. Muligheten til å velge bort det man ikke ønsker å delta i håndteres i de fleste tilfeller utmerket godt av beboerne selv:

Man behøver ikke være alene, kede sig, føle sig ensom i Generationernes Hus. Der er altid nogen, og der er altid noget! Og man kan godt vælge at trække sig, hvis man har behov for det. Siden vil der altid være nogen, der bliver glade for at se én igjen (Utdrag fra medforskerdagbok).

Noen av beboerne skiller bevisst mellom *naboskap* og *fellesskap*, der livssituasjonen for noen småbarnsforeldre for eksempel tilsier at man har mindre kapasitet til å involvere seg i husets ulike fellesskap enn det mer dagligdags tilgjengelige naboskapet:

Jeg er nok blevet bevidst om, at huset på mange måder for mit vedkommende mere kan karakteriseres som naboskab mere end fællesskab for mit vedkommende. Sandsynligvis et noget mere harmonisk et af slagsen end ellers, og nok også en tand dybere. I dag mødte jeg og min søster [naboen] ude på vejen hen til GH, og jeg

komplimenterede hendes hår, som hun havde fået farvet. Vi snakkede lidt om hendes forløb på sygehuset, jeg spurgte hende, om hun havde fundet julesmåkagerne fra min søn i den lille julemands postkasse, vi har købt og stillet på hendes radiator. Hun sagde tak for dem, [...] og så drøftede vi kort tilstanden i huset og den polarisering, der åbenbart nemt kan opstå. Det er skørt, for jeg tror faktisk at sådan et fællesskab som dette på mange måder ligner det, man har i en familie. Alle under samme tag. Man kan ikke leve uden dem, men det er sandelig også svært at leve med dem nogle gange (Utdrag fra medforskerdagbok).

Ved å velge å fokusere på *naboskap* fremfor *felleskap* opplever denne beboeren å bedre kunne ivareta ambivalensen mellom hensyn til sin familie og hensyn til andre beboere på huset. Stort sett fremstår det som om det er svært godt naboskap på huset, der mange opplever en viss ansvarsfølelse for å skape relasjoner til, og hjelpe sine naboer med praktiske gjøremål. En av beboerne beskriver for eksempel at:

Jeg har siden dag 1 oplevet en venlighed, hjælpsomhed og interesse fra naboer og bofæller, som vist ikke findes i mange opgange og afdelinger andre steder (Utdrag fra medforskerdagbok).

En annen sammenligner naboskapet på huset med det i en liten landsby:

Jeg er stadig overvældet over den mængde af gaver og opmærksomhed, vi har modtaget fra naboerne. Små strikkede trøjer, hækledede tæpper, kort med hjertevarme beskeder har fundet vej til vores dørtrin. Det varmer mig at se, hvor meget de går op i vores lille familie. Jeg er selv vokset op i en lille landsby med kun 11 huse, og jeg oplever, at interessen og omsorgen for mit barn næsten matcher den samhørighed, jeg husker fra min barndomsby. Jeg husker tydeligt, hvordan hele landsbyen deltog i hinandens liv, og hvordan min mor aldrig skulle bekymre sig om at finde en barnepige, for der var altid en nabo, en tante eller en ven, der stod klar til at hjælpe (Utdrag fra medforskerdagbok).

I medforskerdagbøkene finner vi også flere eksempler på at naboer setter igjen små «hemmelige» gaver utenfor hverandres dører. En av beboerne skriver for eksempel at:

Da jeg kom hjem her til aften, hadde en eller annen sat en blomst utenfor min dør – 1000 tak! Men hvem? Det må jeg have oppklart! (Utdrag fra medforskerdagbok).

Flere beboere forteller også hvordan de bestreber seg å være til støtte for naboer som det ikke går så bra med:

1. januar. Besøgte [beboer], han har det skidt og er træt af livet. Vi hyggede os med portvin og chokolade (Utdrag fra medforskerdagbok).

Mange av beboerne snakker imidlertid også om behovet for å finne en grense for sin egen frivillige innsats på huset, en balanse mellom engasjement og selvbeskyttelse, slik en av beboerne uttrykker det:

Der er et par meget meningsstærke beboere i huset (og jeg ved godt, at jeg selv også er én af dem), som føler, at jeg skal involveres i alt, uanset hvad det er, de har på hjerte. I begynnelsen af min tid i huset satte jeg stor pris på denne involvering. Det føltes som en anerkendelse af min stemme i fællesskabet, en mulighed for at gøre en

forskjel. Men jo lengere jeg har boet her, og jo mere jeg har opplevet den stilstand, huset konstant befinner seg i, desto mindre har jeg lyst til at bli inndraget. Det handler nok mest om, at de frustrasjoner, mine naboer har i forhold til deres opplevelser, er spejlbilleder av mine egne, og ofte ender med at være benzin på mit frustrasjonsbål.

Det er en uendelig sirkel av utilfredshed, der sjældent fører til reelle forandringer. Jeg ønsker stadig at være en del av huset og bidra til dets utvikling, men jeg mærker også en voksende trøthet over at stå i den samme kamp igen og igen. Spørsmålet er, hvordan man finner balansen mellom engagement og selvbeskyttelse, så frustrasjonen ikke overskygger glæden ved at være en del av et fællesskab (Utdrag fra medforskerdagbok).

Her ligger også en stor utfordring ved den organiske samskappingsmodellen i Generationernes Hus der man lener seg tungt på beboernes egne initiativer. Enkelte beboere forteller om at de noen ganger bruker baktrappen for å gå ut av huset for å unngå for mange henvendelser om hjelp, mens andre opplever at de blir stående alene med store oppgaver:

Selv har jeg som frivillig stået i spidsen for et nedsatt kunstutvalg gjennom halvandet års tid. Arbeidet var interessant og rimelig nemt tilgjengelig for meg, da jeg selv har arbeidet som kunstner gjennom de siste snart halvtreds år. Men i lengden ble det ærgerlig å stå meget alene med oppgaven - og det er det svære med frivillighet: hva skjer der så for ansvarsfølelse og initiativ (Utdrag fra medforskerdagbok).

Det blir derfor noe misvisende når man på nettsidene til Generationernes Hus skriver at man vil «*tilbyde fællesskab og samvær med respekt for friheden til at vælge selv*». Selv om man rent arkitektonisk har tegnet inn en hel del fellesområder, og lagt opp til en blanding mellom leiligheter i det man kaller bofællesskap og naboskap, er det til syvende og sist opp til beboerne (og de ansatte) å skape relasjoner innenfor det arkitektoniske skallet. Man kan ikke *tilby* et fellesskap *top-down*, men det er noe som må aktivt *skapes* sammen *bottom-up*. Dette krever individuell innsats. De fleste ser ut til å utmerket håndtere ambivalensen mellom å ivareta egne sosiale behov og det å delta i ulike fellesskap på huset. Men det kan samtidig være vanskelig å sette grenser når det kommer til frivillig innsats for andre på huset.

3.6 Ansattes roller i fellesskap og samskaping

Vi har inkludert noen av de ansattes perspektiver på samskaping og fellesskap på tvers av generasjoner i rapporten så langt, men i dette kapitlet vil vi samle de viktigste erfaringene fra de ansatte. Uten unntak ga de ansatte som deltok i de to fokusgruppene uttrykk for at Generationernes Hus er et godt sted å være, med fine fasiliteter og kompetanser hos ansatte som burde utnyttes bedre. Dette handler, som vi skal se, både om å skape fellesskap og om potensialer for oppgaveløsning.

Jeg tenker, vi har et kæmpepotentiale, som overhovedet ikke bliver udnyttet...Altså, vi kan jo sindssygt mange ting, men vi får dem bare ikke sat i værk..." (Fokusgruppe 1, ansatte).

Selv om det kan være vanskelig for eldre, demente beboere å finne rundt i huset, er helhetsinntrykket at huset som ramme om deres arbeid er positivt. De ansatte gir uttrykk for glede over muligheten til å bruke husets fasiliteter, som for eksempel treningsrommet. Det er også positivt at huset rommer fasiliteter for fester og fødselsdagsselskaper for eldre og beboerne i pleiehjem. Metaforen om Generationernes Hus som en «landsby» dukker opp flere ganger:

Men vi er jo også en stor landsby her, ikke også? (Fokusgruppe 1, ansatte)

En stor landsby. Jeg tenker på, der er jo en del love og regelverk til beboerne i pleiehjem og handicapboliger. (Fokusgruppe 1, ansatte)

På den ene siden er det altså et fellesskap (med større potensiale), på den andre siden er det tilsynelatende regelverk som i noen tilfeller står i veien for felles aktiviteter – eller så kan det tolkes som et forsøk på å forklare de manglende initiativer til felles aktiviteter og oppgavedeling? Det reiser spørsmålet om hvordan de mulige typer av fellesskap i et hus som Generationernes Hus kan realiseres, og hvilke forutsetninger dette fordrer.

Viljen hos de ansatte til fellesskap på alle nivåer er til stede. I en av fokusgruppene laget flere deltakere avtaler om å møtes igjen for å vurdere konkret samarbeid, utelukkende med fokusgruppedeltakelsen som foranledning. De hadde ikke hatt anledning til å møtes tidligere, men improviserte ut fra muligheten som fokusgruppene ga til felles refleksjon og dialog. De gir et vesentlig inntrykk av at potensialet og viljen er til stede og kun venter på en anledning eller oppfordring. Det samme fant vi i den andre fokusgruppen, selv om deltakerne der ikke laget konkrete avtaler om å følge opp med et møte seg imellom. Planene om en workshop med ansatte, ledelse og beboere som del av dette forskningsprosjektet ble også godt mottatt (se kap. 3.7).

Men med flere hundre ansatte er det ingen som har oversikten over andre ansatte. Det har vært en felles ansattfest, men det er et behov for flere møtesteder på tvers av ansattgrupper slik sett. Selv de på pleieavdelingen har ikke oversikt over de andre ansatte på andre etasjer osv. Det er slik sett et ganske lukket system (bokstavelig talt må man på natten gjennom låste dører mellom avdelingene av sikkerhetsmessige hensyn). Det finnes ikke felles arenaer der de ansatte setter seg ned, reflekterer over sine erfaringer og utvikler løsninger i fellesskap på tvers. Det finnes ikke stillingsinstruksjoner som handler om fellesskapet på huset som en overordnet oppgave på tvers av tjenestene. Som vi har vært inne på tidligere i rapporten, er det kjerneoppgavene som er i fokus, og rekrutteringsutfordringer i helse- og omsorgstjenestene bidrar til at man har få muligheter til å kun ansette medarbeidere med spesiell samskapingskompetanse for eksempel.

Samtidig var det altså et stort ønske hos de ansatte om å jobbe på en annen måte, med fellesskap, samskaping og nye måter å tenke oppgavedeling i fokus. Noen nevnte behovet for kaospiloter i dette arbeidet, noen med kompetanse til å fasilitere denne måten å jobbe på. Gevinstene for brukerne ble faglig sett betraktet som stor – selv om enkelte pleiepasienter har en helsesituasjon som gjør at de ifølge de ansatte like gjerne kunne bodd et annet sted ettersom de ikke har kapasitet eller funksjonalitet til å ta del i fellesskapsaktiviteter.

Om de ansattes deltakelse og bidrag i fellesskap sier en av de ansatte at:

Man skal brænde for det, og så skal man også bare få det søsat og få det eksekveret. Men man skal ikke regne med, at alle andre har samme lyst og brænder for det på samme måte overhovedet. (Fokusgruppe 1, ansatte)

Et par deltakerutsagn rammer godt inn forståelsen av fellesskap i Generationernes Hus slik den ble uttrykt i fokusgruppene:

Jamen, jeg tror også, det er jo det, det lidt kalder på, at det ikke sådan rigtig er blevet organiseret. Nogen, der har sat sig ned og sådan, hvad er det behov, der er? Hvad er det, dem der bor her, efterspørger, hvad er det, der kan lade sig gøre fra ledelsessiden? Og hvad er det, vi som personale kan sætte i gang? (Fokusgruppe 1, ansatte)

Det er ligesom om alle har tænkt fællesskab på et eller andet tidspunkt helt fra starten. Men så har de fleste haft deres helt egne ideer om, hvordan det fællesskab opstår. For eksempel ved at blande funktionerne på de enkelte etager, så opstår der nok et fællesskab. Og det gør der så ikke helt. (Fokusgruppe 2, ansatte)

Barnehagen, Børnenes Ø har tradisjon for samarbeid med pleiehjemmene i Generationernes Hus. Hver tirsdag er det felles arrangement i multisalen med sang og dans for de som har helse til det. De ansatte på pleiehjemmet forteller om et dilemma de ofte opplever: på den ene siden er det tydelig at en del av deres beboere har behov for samvær med barn om arrangementer og aktiviteter, på den andre siden er det bruk for at de ansatte ledsager pleiehjemsbeboerne til disse aktivitetene, og det er sparsomt med ressurser til dette. Barnehagen har tidligere hatt avtale med pleiehjemmene om besøk onsdag formiddag, som også har vært en suksess, ikke minst for pleiehjemmenes beboere. Dette gir også en mulighet til å bygge personlig bekjentskap mellom fagpersoner på tvers av de kommunale tjenestene, som fokusgruppens deltakere setter stor pris på. En av de ansatte i barnehagen forteller at responsen fra en ansatt ved ett av pleiehjemmene var veldig god:

...og der siger hun rent ud, at beboerne, de spiser mere, der er færre konflikter, de er ikke så udadreagerende, og de sover bedre. (Fokusgruppe 2, ansatte)

Med andre ord: selv med kjerneoppgaver i sentrum for arbeidsinnsatsen, lønner fellesskapet seg likevel. I dette tilfellet ble kjerneoppgaven enklere gjennom fellesskapet.

Fellesskap i tilknytning til Generationernes Hus kan også omfatte eksterne aktører. Det har vært tilfeller der de ansatte har vurdert det slik at eksterne partnere og spesialister som har behandlet beboere på pleiehjemmene godt kunne levere mer i samme anledning:

Vi har massører, der kommer i huset, og fysioterapeuter og alt muligt, men dem må vi ikke spørge [om hjelp til medarbejdere med forkerte arbejdsstillinger og børn med motoriske vanskeligheder] (Fokusgruppe 1, ansatte)

I fokusgruppene ble det også nevnt at de ansatte savner initiativer som kan involvere frivillige i ulike steder i huset. De frivillige kunne bidra til å skape broer mellom institusjoner og avdelinger hvis de ble brukt på tvers av organisatoriske grenser. En ansatt nevnte at det har vært planer om å rekruttere frivillige fra bygningen med over hundre eldreboliger like ovenfor Generationernes Hus.

I forlengelse av det uttrykte ønsket om fellesskapsinitiativer og aktiviteter påpekte de ansatte at:

Det skal komme nedefra og op! (Fokusgruppe 2, ansatte)

Mens en annen supplerte, i tråd med beboernes egne erfaringer slik vi diskuterte dem i kapittel 3.1:

Det er ikke ledelsen, der får det til at ske. De vil det jo rigtig gerne, men de har jo ikke tid til at få det til at ske (Fokusgruppe 2, ansatte)

3.7 Appreciative Inquiry workshop

Under Appreciative Inquiry workshopen med beboere, ansatte og ledelse (se kap. 2.1 om metodikken) ble deltakerne bedt om å beskrive hva som har vært de mest verdifulle og kreative erfaringene med samarbeid på tvers av beboere, ansatte og ledelse på huset. Gruppene fremhevet:

- Samarbeid på tvers om å skape aktiviteter
- En felles kultur der man hilser på hverandre på gangen
- Felles aktiviteter som bidrar til at man ikke er isolert på pleiehjemmene
- Samskaping om den årlige Generationernes Hus festivalen
- Når man er åpne for omverden og pårørende
- Opplevelsen av å kunne bidra med sine ressurser (*mattering*)

Deretter ble gruppene bedt om å beskrive hva som medvirket til at disse gode erfaringene var mulige. Gruppene fremhevet der:

- Møtearenaer og gjensidig og respektfull dialog
- Betydningen av ildsjeler blant både beboere og ansatte
- Involvering av pårørende
- Samarbeid mellom ledelse, ansatte og beboere
- Vilje til samarbeid fra medarbeidere og beboeres side
- Rekruttering av frivillige til festivalen
- Innsikt i at relasjoner gir verdi

Det er interessant at alle disse faktorene må betegnes som lavterskelfaktorer som ikke krever allverdens ressurser for å gjennomføre. Til slutt ble gruppene bedt om å beskrive hva som helt konkret må legges til rette for at de gode erfaringene de har vist til kan bli dagligdags i Generationernes Hus. Her fremhevet gruppene:

- Tilrettelegging for samarbeid med pårørende på pleiehjemmene
- Et aktivitetsutvalg på tvers og en aktivitetskoordinator
- Besøksvenner på tvers av pleiehjem og andre botilbud
- Bedre kommunikasjon og informasjon

Denne workshopen må betraktes som starten på en større og langsiktig prosess der det legges til rette for større grad av samskaping mellom beboere, ansatte og ledelse. Samtidig er det viktig å poengtere at innspillene dreide seg om hvordan man kan oppskalere de tingene som fungerer godt i Generationernes Hus. Viktige utfordringsbilder som for eksempel medbestemmelse i bruk av fellesrom, ledelsesstruktur, og oppgavedeling på tvers av avdelinger er også forhold som må adresseres fremover i dialog med kommunal ledelse.

3.8 Oppsummering erfaringer Generationernes Hus

Livet i Generationernes Hus er for mange beboere preget av godt naboskap og sosialt fellesskap, være seg i form av besøk av venner i leilighetene, en prat med naboen på gangen, eller møter med bekjente i heisen, i kafeen og på treningsrommet. Beboerne sørger også selv for et stort spekter av aktivitetsmuligheter, og deltakerne i vårt forskningsprosjekt opplever at de har gode muligheter for å gjøre bruk av sine evner, bidra til felles verdiskaping og føle seg verdsatt for sine bidrag (*mattering*). De ser også ut til å godt håndtere balansen mellom egenhensyn og hensyn til fellesskapet på huset.

Som man kan forvente i et hus med en befolkning som overstiger de minste kommunene i Norge, med et stort mangfold av beboergrupper og høy organisatorisk kompleksitet, er livet samtidig preget av erfaringsdimensjoner som forandring, forhandling og ambivalens. Disse erfaringene forsterkes langt på vei av at mye av visjonene bak huset ser ut til å ha kommet i andre rekke i møtet med de praktiske realitetene av Covid-19 pandemien, krigen i Ukraina og flyktningstrømmene derfra, bemanningskrisen i helse- og omsorgssektoren og ikke minst det generelle økonomiske utfordringsbildet kommunene står ovenfor for tiden.

Noen av disse forholdene kommer for eksempel til uttrykk i det nedslående resultatet av Styrelsen for Patiensikkerhed sin inspisering av pleiehjemmene i Generationernes Hus der en hel del mangler ble avdekket. Symptomatisk sett kan man si at det har vært lite tid og ressurser til å fokusere på samskaping på tvers av tjenester på huset i en situasjon der man knapt har vært i stand til å utføre kjerneoppgavene. Virkeliggjøringen av visjonen har altså vist seg langt mer kompleks enn forutsett (Århus kommune, 2025). Dette har også fått følger for medvirkningsprosesser på huset (på dansk: *inndragelse*).

Vår studie gir grunn til å tro at man har kommet så langt man komme med en organisk bottom-up samskappingsmodell, og det er behov for en bedre forankring i kommunens ledelse for virkeliggjøring av visjonene bak Generationernes Hus. Dette fordrer en revurdering av den fragmenterte ledelsesstrukturen på huset med de begrensninger det medfører for både husrådet som husets demokratiske hjerte, og for innovasjon i og mellom tjenestene, og mellom disse og beboerne. Samtidig fremstår det som tydelig at man ikke har hatt et tilstrekkelig fokus på betydningen av balansen i sammensettingen av beboere i planleggingsfasen. Resultatet er en dominerende grad av beboere i pleiehjem med betydelige fysiske og psykiske begrensninger som påvirker deres muligheter til sosialt liv slik man har lagt opp til i huset. Samtidig bærer huset følgelig også preg av en ambivalent posisjon mellom et institusjonelt hjem og et personliggjort hjem.

Det er likevel et betydelig potensiale for å videreutvikle Generationernes Hus som et eksperimentelt velferdslaboratorie med verdi for beboere, ansatte, ledelse, kommunen og

andre nordiske kommuner, i tråd med de opprinnelige visjonene for huset. Basert på Appreciative Inquiry workshopen kan styrkene med huset som man kan basere et slikt arbeid på, oppsummeres i følgende punkter:

- *Bottom-up* fellesskap og mange aktive, engasjerte beboere
- Vilje til samskaping på tvers hos ansatte og ledelse
- Ledelsen er gode til å sette beboernes ressurser i spill innenfor rammene de har fått
- Bygget har et stort antall møtearenaer som kan benyttes mer strategisk
- Kommunen har tydelige visjoner for huset og ambisjoner om mer samskaping i kommunen: «*Mindre system, mer borger⁵*»

⁵ Aarhus Kompasset (Aarhus Kommune, 2020).

4 Erfaringer fra studentboliger i sykehjem og seniorhus

4.1 Forventninger til det å ha studenter boende på seniorhus og sykehjem

Når vi spør ledere, ansatte og studenter om når de opplever at sykehjemmet og seniorhuset er på sitt beste får vi nær likelydende svar: *Det er når vi fyller bofellesskapene våre med aktivitet og gode fellesskap.* Aktivitet og sosialt fellesskap er en viktig forutsetning for god helse og funksjon i hele livsløpet, også blant den eldre delen av befolkningen (Eliassen og Hartvigsen, 2020). Omsorg på tvers av generasjoner uttrykker den gjensidige betydningen og verdsettelsen som kan oppstå der den eldre generasjonen kan føle seg verdsatt når de blir inkludert i aktivitet og i samfunnets dynamikk, mens den yngre kan oppleve at de betyr noe når de gir omsorg og oppmerksomhet til de eldre. Denne typen sammenhenger er for eksempel sentrale i organisasjonen Livsglede for Eldre sitt arbeid med generasjonsmøter. Tanken er å skape en gjensidig forståelse og følelse av at alle parter bidrar med noe verdifullt, noe som igjen kan bidra til å styrke båndene på tvers av generasjoner (Fahle-Johansen, 2024).

Ideen om å huse studenter ved seniorhuset kom fram under arbeidet med å gjøre Bydel Nordre Aker til en alders- og demensvennlig bydel. Leder beskriver det slik:

Det var en undersøkelse blant de eldre som satte kommunen på ideen om studenter som medbeboere. Den viste at de ville ha flere møteplasser på tvers av generasjoner, og muligheten til å møte barn, ungdom og voksne i mer naturlige settinger. Da kom vi opp med dette med å være en god nabo. Hvorfor kunne ikke studenter bo der hvor eldre bor. (Intervju leder).

Vi spurte lederne og ansatte om hvilke forventninger de hadde til det å ha studenter boende i både seniorhuset og på sykehjemmet. Her sier både ledere og ansatte at det å bygge, skape og utvikle aktivitetsfellesskap på tvers av aldersgrupper er en viktig målsetting. En påpekt viktigheten av det å ikke segregere grupper i samfunnet – men å integrere. *«Bofellesskap der generasjoner bor sammen bør være en naturlig del av et samfunn der vi setter normalisering og integrering høyt på agendaen.»*

Ved Bø sjukeheim hadde man i lengere tid, med bakgrunn i Leve hele livet reformen, Meld. St. 15 (2017–2018) og erfaringer fra en annen kommune, gått og syslet med tankene om å kunne tilby studenter bolig. Dette fordi det også var et behov for flere studentboliger i studentbygda Bø. Men det var først ved bevilgninger fra Statsforvalter at tiltaket skjøt fart. Målet med tiltaket her var som leder uttaler:

Vi ønsket å skape gode arenaer for møter på tvers av generasjoner der det er rom for gjensidig læring og erfaringsutveksling; vi ønsker å forebygge ensomhet. «Generasjonsmøter» er også en viktig forventning fra Bø sykehjem. Med eldre og yngre i samme hus, kan de høste erfaringer av hverandre. De unges møte med de

eldre er like viktig som de eldres møte med de unge. Også det at studentene kan bo gunstig. (Intervju leder).

Det kommer også fram i intervjuene med ledere og ansatte at de håper at dette tiltaket skal være en del av en ønsket normaliseringsprosess, noe som en av lederne også påpekte: «*det å bo sammen er også det å være en del av samfunnet*».

I samtalen med beboere om deres forventninger fremkom det også ønske om mer kontakt og fellesskap med unge mennesker. Som en beboer sa: «*det er jo normalt å ha kontakt med unge mennesker Jeg er nysgjerrig på hva de tenker å gjøre ... tror de er litt nysgjerrig på oss også.*»

Forventingene til dette ligger også i at en kan skape naturlige sosiale fellesskap – et fellesskap som ikke tjenesteutøvere kan skape på samme måte, som når en bor sammen på denne måten, som naboer. Dette understrekes også av ledere og ansatte.

4.2 Rekruttering av studenter

Rekrutteringen av studenter er noe forskjellig på seniorhuset og sykehjemmet. På Tåsen hadde en på forhånd klarert å tilrettelegge for at medbeboere skal utføre oppgaver/aktiviteter som en *god nabo* tilsvarende 20% stilling hver (Oslo kommune, 2018). Oppdraget ble ikke lyst ut – men en brukte «jungeltelegrafene» i arbeidet med rekruttering. En leder uttrykker det slik:

Så vi begynte egentlig litt sånn jungeltelegraf til ansatte. Dette medførte at vi hadde to studenter på plass ganske raskt. Vi kaller dem ikke studenter her – men medboere. Før medboerne kom på plass hadde vi intervju med dem – et intervju som både inneholdt forventninger og oppgaver. (Intervju leder).

Det som man var tydelig på i sin rekruttering var at studentene/medboerne ikke skulle være helse- og sosialfaglige studenter. Dette fordi en ikke ønsker de skal gå inn i en omsorgsfaglig rolle – men bare være en vanlig medboer og nabo. Dette ble også tydeliggjort for studentene/medboerne at det skulle være et naboskap, ikke bare et arbeidsforhold å flytte inn dit, selv om de skulle arbeide i noe som tilsvarer en 20% stilling for den enkelte medbeboer. Dette understrekes tydelig av leder i intervjuet.

Leder og ansatt ved seniorhuset forteller begge at de gjensidige forventningene ble avklart med studentene før de flyttet inn og at det ble undertegnet en oppdragsavtale. Arbeidstiden er fastsatt som fleksibel og bygger på gjensidig tillit.

På sykehjemmet benyttet de seg av en annen form for rekruttering. Kanskje en mer allmenn. De annonserte tilbudet på sine hjemmesider og også gjennom en annonse på Finn.no. Her var det også lagt ut et søknadsskjema. Det kom inn mange søkere - som «ikke var egnet» - søkere som ville ha korttidsleie – og det var sykehjemmet ikke interessert i. En var primært opptatt av langtidsleie for studenter.

Ved sykehjemmet ble det også gjennomført intervjuer og en screeningsprosess. De endte opp først med en kandidat og så deretter en til. Dette var personer som var egnet og var

motiverte for bofellesskap. I tillegg også hadde et studieløp foran seg og både ønsket, - og hadde etablert en forankring i bygda.

Kommunen hadde gjennom å tilby billig husleie og måltider et ønske om at studentene skulle bidra inn i fellesskapsbyggende arbeid med inntil 15 timer i uka. Midt-Telemark kommune hadde ikke gjort de nødvendige avklaringene som Bydel Nordre Aker hadde gjort for Pastor Fangensvei 22 Seniorhus på Tåsen, med hensyn til å gi studentene en oppdragsavtale og avklare juridiske og skattemessige forhold. Dette medførte en del støv spesielt i regionale media.

Det var spesielt media, Norsk studentorganisasjon og krefter blant innbyggerne i kommunen som reagerte på dette, noe som medførte at kommunen måtte ta grep for å fjerne 15. timers kravet. Det betyr at studentene nå ikke har «plikt» på seg til å bidra med aktivitet med beboerne – men får fortsatt tilgang på to felles middagsmåltider med beboerne. Så for Bø sjukeheim sin del ble det noen oppstartsproblemer i prosjektet. Dette ser nå ut til å ha roet seg etter at Midt-Telemark kommune og Bø sykehjem trakk «kravet» om frivillighetsarbeid på sykehjemmet.

4.3 Studentenes forventninger og introduksjon.

Studentene vi intervjuet har alle ulik botid ved sykehjemmet/seniorhuset. Det henger blant annet sammen med at oppstarten for bokprosjektene og rekrutteringen er noe ulik. Det som var felles for studentene var at de kom i kontakt med botiltaket gjennom enten kjente som hadde bodd slik før, eller hadde hørt om det.. Motivasjonen til studentene var først og fremst å finne et godt og billig sted å bo under studiene.

Studentene ved seniorhuset hadde mer klarhet i forventningene til å flytte inn gjennom kontakt med ansatte og bekjente som hadde bodd der tidligere, som de kunne dele erfaringer og forventninger med. Ved sykehjemmet var det ikke samme muligheten til dette. Forventningen ble avklart stort sett under intervju. I og med at studentene ved seniorhuset også har et ansettelsesforhold – og da hadde en oppdragsavtale ble også forventningene fra seniorhuset sin side avklart på denne måten.

Studentene vektlegger også i intervjuene forventninger og ønsker om å oppleve kontakten mellom generasjonene og bli mer kjent med eldre mennesker. En av studentene sier det slik: *«jeg så muligheten til å få meg nye bekjentskaper. Man glemmer jo litt også at man trenger ikke bare å bli venner med folk på din egen alder...Det er egentlig ganske hyggelig å prate med folk som har mye livserfaring...»*

Introduksjonen av studentene til beboerne var ulik på de to stedene. Ved seniorhuset ble studentene introdusert gjennom blant annet aktiviteter:

Jeg ble introdusert gjennom aktiviteter av tidligere studentbeboer. Vi hadde noe aktiviteter med overlapp, hvor jeg ble med på aktiviteter sammen med de som bor her. Det var også litt for å trygge beboerne. Jeg bor her også med en hund – som også er med på å gi god kontakt med beboerne. (Intervju student).

En annen av studentene introduserte seg selv gjennom å skrive et brev til beboerne – et brev der studenten fortalte om seg selv, sine interesser og studier.

Jeg sendte et dem (medboerne) et brev om hvem jeg var, og at jeg skulle bo her. Jeg la det i postkassene deres. Så da hadde de på en måte lest på forhånd – så møtte jeg opp på en felles middag for å si hei og viste dem at nå er jeg her. Jeg fikk veldig mye hyggelig respons. Jeg fikk respons på at det var for liten skrift og litt for mye skrift. Men de syntes det var veldig hyggelig, og at de kjente meg igjen når de så meg. (Intervju student).

Ved Bø sykehjem var ikke introduksjonen på samme måte. Det hadde nok også sin årsak i litt uklarerheter i forhold til den «støyen» som i introduksjonsperioden var rundt prosjektet. Studentene ble introdusert til beboerne gjennom ledelse og måltidsfellesskap i kantinen. Her fikk de hilse på beboerne og så var en på en måte i gang – som en av studentene uttrykker det.

Med de forskjeller det var, knyttet til både rekruttering og introduksjon ved Tåsen seniorhus og Bø sykehjem, opplevde samlet sett studentene å bli godt mottatt av beboerne.

4.4 Hva gjør studentene for å skape aktivitet og fellesskap?

I likhet med seniorhuset var det også noen planer for hva studentene på sykehjemmet skulle gjøre. Tur og samtaler og aktiviteter var planen, men slik er det foreløpig ikke, i iallfall ikke formelt. Mat og måltidsfellesskap og en god prat når beboerne møter studentene er det foreløpig blitt til. Men det er grunn til å tro at det kan bli annerledes etter hvert, når en får mer erfaringer. En av studentene uttrykker det slik:

Folk syntes det generelt er fint med et slikt prosjekt vi har her. Egentlig var det planlagt at vi skulle gjøre mere, men det ble det jo ikke.. altså at vi skulle hjelpe litt i kjøkkenet, eller gå tur med beboerne – det blei ikke noe. Jeg syntes det er trist, fordi det kunne vært veldig fint. (Intervju student).

Fra høsten 2025 vil ytterligere tre studenter flytte inn. Studentene som bor der i dag er spente på dette – samtidig med at de ønsker seg flere å bo sammen med for å utvikle miljøet.

Det er flere studenter som har bodd på seniorhuset og de har gjennom «årbøker» dokumentert ulike aktiviteter. Dette gir gode ideer for nye studenter. Studentene her syntes å ha god kontakt med sine medboere. De får ofte spørsmål fra sine medboere om tekniske ting. Medboerne kommer gjerne og spør studentene om blant annet hvordan de skal håndtere feil på f.eks. TV og data. Som en beboer uttrykker det: «*Når TV slår seg vrang er det godt å ha noen en kan gå til å spørre*».

Studentene ved seniorhuset har litt ulik måte å tilnærme seg dette med å skape aktivitet og fellesskap – måter som i høyeste grad utfyller hverandre. En av dem sier det slik:

Jeg syntes det er litt ubehagelig å gå å ringe på hos folk, Jeg tror den kaffekulturen som en hadde før har forsvunnet litt i min generasjon. – Så jeg har øvd meg å ringe

på. Jeg pleier for det meste å sette meg ned i stua eller ute – og da pleier det som regel alltid å komme noen- den gode samtalen starter. (Intervju student).

En annen av studentene uttrykker også at en har blitt kjent med pårørende gjennom aktiviteter på huset, spesielt i helgene:

Når vi sitter og spiser, har musikkstund, for eksempel, så dukker det ofte opp noen pårørende som noen ganger deltar. Felles middager er også en del av aktivitetene – hjelp til å handle og andre praktiske gjøremål. Jeg har også bedt om hjelp selv – når jeg har hatt vond rygg så har noen som sitter i kjørende rullestol blitt med meg på butikken. (Intervju student).

Her uttrykkes noe av den type godt naboskap som vi har sett mye av i datamaterialet fra Generationernes Hus (kap. 3.1). En annen student uttaler at aktivitetene også ofte handler om hva beboerne er interessert i:

I tillegg er en av mine favorittaktiviteter sykling. Vi har jo sånne elektriske sykler her... og det gjør jo at medboerne også får sett områder av byen de kanskje ikke har sett på en stund. Ellers så er jo én til én kontakten ofte veldig basert på medboernes egen interesse: Hvis det er noen som nevner at de vil se en film på kino, eller har lyst til å spise en bolle et sted, eller trenger å handle, trenger nye bukser for eksempel. Så kan vi gjøre det. (Intervju student).

Tillit berører en rekke spørsmål som har med mellommenneskelige forhold å gjøre. Relasjoner mellom mennesker endrer seg, noe som krever etablering av nye tillitsforhold (Grimen 2009), noe studentene er opptatt av. Det å bygge en gjensidig tillit, trygghet og gjensidighet er viktig med hensyn til den boformen som her er etablert både mellom studenter, bofelleskapet, ledelse og sist men ikke minst mellom studenter og beboere. Dette er noe som skjer prosessuelt over tid. En av studentene uttrykker det slik:

Jeg føler meg verdsatt (av beboerne) og det er fordi...for det første, så er det en del som kommer og banker på døra og spør om hjelp. Og da tenker jeg at.. Da er det bygd opp en tillit der. At de kan.. at de vet hvor jeg bor og hvem jeg er. Og at de husker hvem jeg er. Og at de kan komme ned til meg og banke på døra og at jeg føler at de setter pris på de aktivitetene vi har. (Intervju student)

På slike måter uttrykker studentene at fellesskapet med de eldre beboerne bidrar til *mattering* i livene deres, slik som i Generationernes Hus. Studentene uttrykker tydelig at de får mye igjen for å bidra og det er lærerikt å høre beboernes perspektiver knyttet til det utdanningsløpet de følger. Det syntes som om det er bygd en form for læringsfellesskap mellom generasjonene her, som har utviklingspotensiale.

4.5 Hva betyr det å ha studenter boende sett fra ansattes side?

De ansatte vi intervjuet, både på sykehjemmet og seniorhuset, uttrykker positiv holdning til det å ha studenter boende. Det gjør noe med fellesskapet og det skaper også rom for det å snakke litt på tvers av generasjoner. Verdien i å kunne lytte til hverandre fremheves som sentralt:

Og de eldre syntes det er veldig moro å høre litt om de yngre generasjonene og ikke bare det gamle. De eldre blir jo litt yngre i praten. Ikke bare opptatt av 1800 og 1900 tallet, nei da (spøker). Nå får flere litt nye impulser og kan bli litt yngre og mimre tilbake fra de sjøl var unge. Så hører de litt åssen det er nå i forhold til det det var før. (Intervju ansatt).

En annen ansatt fremhever verdien av å få inn enda flere studenter:

Nå blir det fem studenter.. vi håper at de blir en sammensveisa gjeng som kan ta litt mere tak i praten, det blir enklere når de blir bedre kjent å sette seg litt rundt og rullere på hvem som sitter og spiser hvor – at de kan gå rundt å underholde litt .. få opp stemninga. (Intervju ansatt).

En av de ansatte poengterer at livet i institusjonen har blitt annerledes med studenter boende der:

Det er helt unikt hvordan det der er. Og det blir en helt annen stemning i huset med to unge mennesker her, i tillegg til de som bor her. De har det veldig fint sosialt òg, de eldre som bor her. Men det blir en helt annen dimensjon. Sånn som når de kommer her gående i sokkelesten i miniskjørt og med et rødvinsglass i hånda på fredag ettermiddag. Og går rundt i gangen og møter ... Det blir jo noen samtaler der som ikke vi ansatte klarer å få til. Når det har flytta inn nye, så vil de ha innflyttingsfest, og de sender ut nabovarsel. Naboeene deres sier det er greit, men da skal vi også være med, og de har jo fått besøk på *vorspiel* og sånne ting. Og så ... ja. De får til noen samtaler, for de har jo noe ... De kan prate litt om hvordan det er å være ung i dag, kontra for noen år siden, da disse som bor her var unge. (Intervju ansatt).

Disse utsagnene viser hvordan en kan skape nye sosiale dimensjoner i et omsorgsfellesskap, med utgangspunkt i å se og anerkjenne mennesker som hele individer, og legge til rette for meningsfulle aktiviteter og sosiale relasjoner. Dette innebærer i vårt tilfelle både det å forstå omsorg som mer enn bare fysisk stell, og å inkludere aspekter som fellesskap, tilhørighet og sosialt samspill som sentrale deler av omsorgsfellesskapet.

Det fremstår som om de ansatte verdsetter høyt det å ha studenter boende. I hverdagen på institusjonene kan lett den sosiale dimensjonen drukne i kliniske og administrative spørsmål og gjøremål. Det syntes derfor som om de ansatte mener dette er en god vei å gå for å ivareta den sosiale dimensjonen ved omsorgsarbeidet, men også et viktig bidrag til det å normalisere forholdet mellom det å være gammel og det å være ung.

4.6 Hva er opplevelsen fra studentens side ved denne boformen?

Studentene både på sykehjemmet og seniorhuset er svært fornøyde med boformen. Innledningsvis handler det om å finne sin rolle og sin plass i bofellesskapet, noe som alle studentene uttrykker at de har fått. Ved seniorhuset understrekes det flere ganger i intervjuene både med ansatte og studenter – dette med naboskap – det å være der for hverandre – på tvers av generasjoner.

Studentene var alle spente på hvordan det ville bli å bo i et slikt bofelleskap. Introduksjonene gjorde dem mere sikre, og alle ser et viktig potensial i denne boformen.

Alle studentene er enig om at generasjonsmøter og generasjonssamtaler er viktige og lærerike. Det å være i et miljø som etterspør hvordan det går – hvordan det er å være student – og hvordan det er å bli eldre, syntes å være viktig for både studenter og beboere begge steder.

Med tanke på slike bofelleskap kan det samtidig være viktig å også kunne trekke seg tilbake for å ha et privatliv. På spørsmål om dette er mulig å få til i denne boformen, svarer alle studentene at det er det. Dette har også noe med leilighetenes beliggenhet å gjøre som alle uttaler seg positivt om.

Vi spurte også studentene om hvordan andre medstudenter så på dem – knyttet til deres boform. Dette spørsmålet frembrakte mye latter under intervjuene. En student uttrykker det slik: *«Mange er nysgjerrig på hvordan det er – noen er spørrende, andre syntes også dette er en boform som de kunne tenke seg.»*

Alle studentene har muligheter for besøk, og det gjør at venner og bekjente også får et innblikk i hvordan det er å bo på et slikt sted. På oppfølgingsspørsmål til en av studentene fikk vi følgende svar på dette:

Jeg er kanskje en markedsfører og er kanskje naturlig blitt det, mye fordi jeg trives godt her. Og så oppleves dette ikke som en jobb. Vi gjør jo veldig mye som vi og naboene her vil. Vi blir jo aldri satt til å jobbe bestemte tider eller at vi skal være med på noen ting. Vi styrer det selv. Det er det jo mange som liker tanken på. (Intervju student)

Når vi ser både på hvordan ansatte og studenter opplever det å bo slik som dette er det grunn til å tro at det fellesskapsbyggende mellom generasjonene får et tydelig uttrykk både gjennom samtaler, aktiviteter og gjensidig praktisk hjelp. Det er også tydelig at studentene også ønsker å anbefale denne boformen for andre som føler seg rustet til å bo i et generasjonsfelleskap.

4.7 Hvordan oppleves det fra beboernes side å ha studenter boende?

Beboerne vi intervjuet og snakket med under måltider ser ut til å sette stor pris på å ha unge studenter som naboer. En av beboerne sa det slik:

Jeg synes studentene er veldig blide og hjelpsomme, og at det er hyggelig å ha en blanding av yngre og eldre mennesker. Hvis det bare er eldre, så blir det jo helt gamleheim, er tilbakemeldingen», De er så flinke.. de er så søte, de tar oss med og kjører oss på kor, og de tar oss med rundt omkring på tur og arrangerer yoga for oss. (Intervju beboer).

De eldre opplever at samtalen med ungdom er viktig – det å få greie på hvordan de lever livene sine, hva de tenker, tror om framtid og studier – syntes å være viktige temaer. Diskusjoner om faglige tema ser også ut til å være en del av samtalene. Gevinsten med å

gjøre noe sammen på tvers av generasjoner er betydningsfulle på mange måter. Dette samarbeidet gir både yngre og eldre en unik mulighet til å utveksle erfaringer, kunnskap og perspektiver som kan berike livet, slik de eldre beboerne ser det.

Ut fra det som her kommer fram syntes det som om den eldre generasjonen kan føle seg verdsatt når de blir inkludert i aktivitet og i samfunnets dynamikk, den yngre kan oppleve at de betyr noe når de gir omsorg og oppmerksomhet til de eldre. Denne opplevelsen av *mattering* skaper en gjensidig forståelse og følelse av at alle parter bidrar med noe verdifullt, noe som igjen kan bidra til å styrke båndene på tvers av generasjoner.

Intervjuene og samtalene med beboerne gjør det tydelig at samboerskapet gjør noe med dynamikken i bofellesskapet – spesielt ser vi det på Pastor Fangensvei 22 Seniorhus på Tåsen, som har holdt på med dette over lengre tid. Det er grunn til å tro at dette også vil komme til å skje på Bø sykehjem når de får utviklet dette konseptet mer.

4.8 Oppsummering erfaringer studentboliger i sykehjem og seniorhus

Alt i alt er erfaringene både på seniorhuset og sykehjemmet gode. Ved seniorhuset er tiltaket kommet vesentlig lengre enn på sykehjemmet, både når det gjelder kompetanse på organisering og tilrettelegging, og erfaringer fra studenter og beboere.

Pastor Fangensvei 22 Seniorhus på Tåsen etablerte tidlig et samarbeid med Husbanken om dette botilbudet, og har gjort juridiske avklaringer og kommet lengre i å involvere ansatte og beboere i tiltaket. I Bø har en gjennom utfordringer knyttet til målsettingen om en sterkere involvering av studentene på sykehjemmet erfart uavklarte forhold knyttet til hva de skal og *kan* gjøre. Det jobbes også i Bø med å se nærmere på hvordan de ansatte skal involveres tydeligere inn i tiltaket.

Intervjuene viser at det etableres gode møteplasser og naturlige aktiviteter mellom beboere og studenter. Studentene har ulike innfallsvinkler til aktiviteter, men utfyller hverandre på en god måte. Det er grunn til å tro at denne formen for tilrettelagt fellesskap på tvers av generasjoner kan bidra til at den eldre generasjonen kan føle seg verdsatt gjennom å bli inkludert i aktivitet og i samfunnets dynamikk. Samtidig kan den yngre generasjonen oppleve at de betyr noe når de gir omsorg og oppmerksomhet til de eldre og samtidig får omsorg og oppmerksomhet tilbake. Dette skaper en gjensidig forståelse og følelse av at alle parter bidrar med noe verdifullt (*mattering*), noe som igjen kan bidra til å styrke båndene på tvers av generasjoner.

Fasilitering er et viktig spørsmål i dette arbeidet. Begge steder har man lagt til rette for å bygge tillit mellom studenter og beboere og mellom ansatte, ledelse og studenter. Dette er viktig – når en søker etter å tilstrebe naboskapet og de aktiviteter som naturlig tilfaller et slikt fellesskap. På Tåsen har lengst erfaring på dette området og fasiliterer for generasjonsfellesskapene gjennom både formelle oppdragsavtaler og mer uformell nærhet til ansatte og ledelse. I Bø har det ikke på samme måte blitt etablert oppdragsavtaler. Det syntes å være god kontakt også mellom studenter, og ledelsen ved Bø sjukeheim – men i

og med prosjektets korte fartstid vil nok denne kunne styrkes mere overfor ansatte og beboere over tid, da flere studenter skal flytte inn.

Hva medfører så studentenes inntog i disse bofellesskapene? Som vi så i kapittel 1.2 var effekten av å tilby studentboliger i pleieboligene i Nederland at man endret den institusjonelle logikken ved hjemmet (Arentshorst et al., 2019). Fokus endret seg fra å hjelpe beboerne å unngå risikoer og overleve, til å legge til rette for at de kan leve et liv som samsvarer med sine interesser og ønske, basert på deres evner. Gevinsten i Nederland var dermed ikke nødvendigvis en ny og kostnadsbesparende oppgavedeling mellom ansatte og studenter med hensyn til omsorgsoppgaver, men en ny tilnærming til selvbestemmelse og livskvalitet, og hva det bør tilrettelegges for i de eldre beboernes liv.

Det er vanskelig å si noe konkret om i hvilken grad studentboligene ved de to institusjonene i Norge har gitt tilsvarende effekter. Spesielt gjelder det sykehjemmet, som akkurat har startet – men fra leder sin side uttrykkes det at det er en målsetting og ønske at studentens inntreden vil kunne bidra til å skape mer sosialt felleskap og på sikt også aktivitet i samarbeid med alle gode krefter som også bidra på en god måte til dette fra frivilligheten i kommunen. På seniorhuset har studenter som medboere mer tydelig vært med å prege kultur og arbeid opp mot beboere i bofellesskapet på ulike måter. Her tydeliggjøres det at studentene ikke inngår i et tradisjonelt offentlig omsorgstilbud, men bygger et naturlig felleskap med de eldre beboerne.

Det fremstår samtidig som avgjørende at man på systematisk vis bygger videre på tidligere erfaringer. Spesifikke utfordringer som oppstod og ble løst på Tåsen innledningsvis (e.g. knyttet til frivillighet og redusert husleie), oppstod også i Bø, men her er de ikke løst på samme måte. For at botilbudet skal kunne utvikles videre er det viktig å lære av hverandre. Det er grunn til å tro at Bø sjukeheim ikke hadde stått i de samme utfordringene som de i dag gjør om de hadde kunne basere seg på erfaringer fra Pastor Fangensvei 22 Seniorhus på Tåsen. Det er derfor en viktig utfordring å knytte botilbud som dette tettere sammen i form av for eksempel et læringsnettverk.

5 Diskusjon

Vi har valgt ut det vi har kalt to ytterpunkter i boligløsninger i de nordiske landene som ønsker å legge til rette for fellesskap på tvers av generasjoner. Det ene, Generationernes Hus i Danmark, er et stort, ambisiøst prosjekt som i skala overgår flere norske kommuner, og som er et samarbeid mellom kommunen og Brabrand Boligforening. Dette er et eksempel på en moderne type av bofellesskap det er boligutviklerne og ikke beboerne selv som har designet og planlagt det hele (Jensen et al., 2022). Kommunen har hatt store visjoner om hvordan samlokalisering, bofellesskap og fellesrom skal bidra til å utvikle en felles kultur og innovativt organisasjons-, ledelses-, og utviklingsarbeid.

Det andre, et begrenset antall studentboliger ved et sykehjem og et seniorhus i Norge, er et mer lavterskeltiltak i en kommunal institusjon. Tiltaket har blant annet vært inspirert av en lignende løsning i Nederland, der de resulterende generasjonsfellesskapene har bidratt til å endre den institusjonelle logikken i institusjonen. Fellesskapet som oppstod mellom eldre og yngre beboere bidro der til at de ansatte begynte å jobbe på en ny måte, med mindre fokus på trygghet og større fokus på medvirkning (Arentshorst et al., 2019).

Vår kvalitative undersøkelse blant et lite utvalg av beboere i de tre tiltakene gjør det vanskelig å si noe entydig om beboernes erfaringer med fellesskap på tvers av generasjoner. Men studien antyder at tilretteleggingen for generasjonsmøter fungerer i den grad at det i alle tiltakene langt på vei har utviklet seg en *bottom-up* kultur i form av godt naboskap og utviklingen av tillitsbaserte relasjoner på tvers av generasjoner. Det er ikke slik at yngre har en enveis hjelpefunksjon ovenfor eldre, men snarere slik at generasjonsmøtene bidrar til at beboerne, uavhengig av alder, opplever at de blir verdsatt for sine ressurser, og at de bidrar med noe av verdi for andre (*mattering*, Scarpa et al., 2022). Dette har utvilsomt høy verdi for den enkelte beboer, samtidig som at det bidrar til å redusere opplevelser av ensomhet.

Det vi finner her er gjensidig relasjonsbygging som preges av felles verdiskaping mellom beboerne på tvers av generasjoner. Erfaringene er slik sett i tråd med den norske Meld. St. 24 (2022–2023) *Fellesskap og meistring – Bu trygt heime*, der det signaliseres at innsats på tvers av sektorer skal bidra til aldersvennlige lokalsamfunn som støtter opp under aktivitet, deltakelse og møter mellom generasjoner; og med det danske Indenrigs og boligministeriets boligpolitiske målsetting om å fremme blandede bomiljøer i byene med mennesker med ulik bakgrunn (Indenrigs og boligministeriet, 2021).

Beboerne i Generationernes Hus forteller at de har kommet inn i fellesskap (kaffeklubben, strikkeklubben, kunstgruppen, litteraturgruppen eller andre) som de har blitt værende i eller har forlatt etter en tid til fordel for et annet fellesskap. Utbyttet av deltakelsen er ikke bare samværet i hvert enkelte fellesskap, men også innsikten i at man evner å kunne delta i fellesskap – og dermed har lysten og kompetansen til å også være en del av andre typer fellesskap. Et viktig utbytte er altså en kvalitativ atferdsendring som åpner for deltakelse i eget og andres liv. Livet i Generationernes Hus har gjort dem i stand til å begynne nye faser i livet, nye bekjentskaper, nye interesser, og til å fortsatt oppleve å ha verdi for andre.

Styreverv i boligavdelingsstyrer, husrådet og lignende «formelle» fellesskap beskrives ikke som fellesskap, men mer som arenaer for rettighetsvern og kunnskapsfora for husets

ledere. Tilsynelatende betyr beboerstartede fellesskap kvalitativt mye mer for beboerne enn arrangementer som er organisert av husets ledelse og som ikke har direkte *medvirkning* fra beboerne. Vi er overbevist om at ledere og ledelsesfora i Generasjonenes Hus må ta disse karakteristiske trekkene ved beboernes empati for fellesskap på alvor når de jobber med egne roller i huset og når de legger til rette for aktiviteter i huset.

Et annet viktig poeng er at generasjonsfokuset i disse boligløsningene i begrenset grad ser ut til å ha medført noen nevneverdig nye måter å jobbe på i tjenestene som inngår i disse tiltakene. Ved Generationernes Hus befinner man seg et sted mellom ambisiøse visjoner og pragmatiske hensyn knyttet til kompliserte organisatoriske forhold, pandemi, flyktningstrømmer, høy ledelsesturnover og andre forhold som har bidratt til at man i liten grad har fulgt opp kommunens ambisiøse samskapingsambisjoner for bygget. Dette har ikke minst blitt aktualisert gjennom kommunens tilsyn og avdekking av uholdbare forhold ved pleiehjemmene i huset (Århus kommune, 2025). Samtidig finner vi en høy grad av vilje til å jobbe på nye måter med grunnlag i det mulighetsrommet for samskaping som ligger i bygget, hos de ansatte og ledelsen.

Tiltakene seniorhuset og sykehjemmet har vært med på å styrke den sosiale dimensjonen i arbeidet ved institusjonene. De ansatte observerer at livet i institusjonen har blitt annerledes med studenter boende der, og man har gradvis økt antallet studentboliger. Ved en av institusjonene har man også hatt en anledning til å *screene* studenter og velge ut kandidater som ser ut til å være egnet til å bo på denne måten. For studentene på sin side er det attraktivt at relasjonsarbeidet ikke oppleves som en jobb der andre bestemmer arbeidstider eller innhold. Stort sett er innsatsen selvorganisert av studentene selv.

Det fremstår likevel som uklart i hvilken grad studentenes og beboernes erfaringer har bidratt til endringer i det øvrige omsorgsarbeidet i institusjonene slik det har gjort i Nederland (Arentshorst et al., 2019). Støyen rundt de juridiske forholdene knyttet til redusert husleie og hva som rettmessig kan defineres som frivillig arbeid, har nok også tatt mye av oppmerksomheten innledningsvis.

Slik sett kan man konkludere med at det betydelige mulighetsrommet for samskaping, oppgavedeling og tjenesteinnovasjon som ligger i generasjonsfellesskapene på tvers av de tre tiltakene i begrenset grad har blitt utnyttet. Dette er i og for seg ikke unikt. På tross av mer enn et tiår med strategisk, *top-down* fokus på samskaping som en av hovedløsningene på vår tids velferdsutfordringer, viser forskning at dette ikke har resultert i den tilførselen av tilleggsressurser og kompetanse som kommunene har blitt forespeilet (Rønning & Andfossen, 2021). Samskaping fordrer samkjøring av ulike institusjonelle logikker, og er både ressurskrevende og noe som krever spesialkompetanse (Tortzen, 2019; Guribye et al., 2025). Samtidig har forskere kritisert samskapingsteori for å være for sterkt drevet av normative ambisjoner om å endre sosiale relasjoner, og for svakt forankret i systematiske forståelser av hvordan strukturelle forutsetninger påvirker aktører som er involvert i samskapingsprosessene (Vike et al., 2025).

Dette gjenspeiles også i vårt materiale når det gjelder spesielt Generationernes Hus, der samskapingsambisjonene har vært høyest. Her har det blitt lagt ned store ressurser i å planlegge, tegne og koordinere på tvers av avdelinger og mellom kommunen og boligforeningen. Man har måttet forholde seg til et omfattende sett av regler og lover, samt

tillatelser, bygningskrav, reguleringsaker, tverretattlig koordinering og uforutsette hendelser. Og så, når bygget stod ferdig ser fokuset på samskaping ut til å ha blitt betydelig nedtonet, eller man har undervurdert hvilke ressurser og utviklingsprosess dette krever. Leder har blitt gitt personalansvar, men har begrenset handlingsrom ovenfor de involverte pleiehjemmene, barnehagen og boligforeningen. I en situasjon med svak kommuneøkonomi og underskudd av arbeidskraft i helsesektoren, ser man ikke ut til å ha hatt ressurser til å vektlegge samskaping og tjenesteinnovasjon i den daglige driften av de kommunale institusjonene i bygget. I kommunens egen analyse av årsakene til mangelfull kvalitet i omsorgen for beboerne ved pleiehjemmene, peker man blant annet på at man har undervurdert virkeliggjøringen av visjonen, stått ovenfor organisatoriske uklarheter, ledelsesutskiftninger og utfordrende fysiske rammer (Århus kommune, 2025).

Det siste punktet om utfordrende fysiske rammer er kanskje spesielt interessant all den tid ambisjonene med bygget har vært å arkitektonisk *legge til rette* for samskaping og nye måter å jobbe på. I praksis viser kommunens analyser at de arkitektoniske ambisjonene ikke har matchet de faktiske behovene i daglig pleie, og det har vært for stor fysisk avstand mellom ledelse og medarbeidere. Videre har den allerede utfordrende rekrutteringen av helsepersonell for eksempel blitt ytterligere vanskeliggjort av at det er mangel på parkeringsmuligheter for de ansatte.

Vår analyse antyder at bygget på mange måter var *for ferdig* når det åpnet, på den måten at det ikke har vært stort nok fokus på rom til å gjøre nødvendige tilpasninger underveis. Med utgangspunkt i det teoretiske rammeverket som vi har lagt til grunn i denne studien om byen - og bygg - som *erfaring* og ikke bare *arkitektur* (Aspen, 2025), kan man si at det har vært for stort fokus på fugleperspektiver og plantegninger og for lite fokus på erfaringsdimensjoner som forandring, tilblivelse og forgjengelighet.

Både ledelse, ansatte og beboere har slik sett i for liten grad hatt mulighet til å tilpasse de fysiske rammene til sine behov og drømmer. Kan ikke fellesrom som ikke brukes som planlagt kunne brukes til noe annet? Kan ikke beboerne gis større kreativt handlingsrom når det gjelder husets estetikk? Og hadde det ikke vært fordelaktig om husets beboere hadde fortrinnsrett til bruk av husets barnehage? Slike problemstillinger lar seg i dag ikke enkelt avgjøre i Husrådet, selv om de er helt i tråd med Århus kompassets vekt på «*mindre system, mer borger*» (Århus kommune, 2020). I stedet finner vi at uklare ansvarsforhold og kronglete beslutningsprosesser begrenser rommet for reell medvirkning.

Den sosiale kompleksiteten som har utviklet seg blant de rundt 500 beboerne, flere hundre ansatte, tre kommunale avdelinger, en barnehage, og styrer for tre ulike boligforeninger medfører at det alltid vil være nødvendig å forholde seg til erfaringsdimensjoner som mangfold, dialog og forhandling i bygget (Aspen, 2025), også i beslutningsprosesser. Samtidig vil helsemessige utfordringer bidra til å begrense mange av beboerne ved pleiehjemmene sine reelle muligheter for å delta i interaksjon på tvers av beboergrupper, eller delta inngående i mer komplekse samskapingprosesser.

Mangelen på mulighet til å *screeene* eller velge ut «egnete» beboere i bygget generelt trekkes frem som en betydelig begrensning sett fra beboere og ansattes perspektiv. Pleieboliger og handicapboliger tildeles etter faglige vurderinger, men også utfra pragmatiske hensyn som behovet for å finne nye boliger til pleiebeboere ved et

nærliggende pleiehjem som skulle renoveres. Man bosetter ikke de som har størst interesse for eller helsemessig utbytte av mulighetsrommet som ligger i å bo i bofellesskap. Kommunens analyser viser at beboersammensetningen ved pleiehjemmene er mer kompleks enn på andre pleiehjem, med mange yngre beboere med psykiatriske diagnoser og eldre beboere med alvorlig demens og utagerende adferd. I vårt materiale ser vi at det har medført en del utfordringer for beboere i familieboliger når de har møtt på aggressive pleiehjemsbeboere i gangene. Slike pasientgrupper krever spesifikke kompetanser og rammekrav som man ikke har hatt ved pleiehjemmene (Århus kommune, 2025).

Heller ikke Brabrand Boligforening tildeler boliger utfra hensyn til søkeres interesser for fellesskapet, og de som søker eldreboliger gjennom kommunen får ikke selv velge om de skal bo i leilighetstypene *naboskap* eller *bofellesskap*. Alt dette bidrar til et enda større kompleksitet i det sosiale og helsemessige mangfoldet i *landsbyen* med desto større behov for *forhandlinger* mellom ulike grupper av beboere. Slike forhold later det til at man i liten grad har tatt høyde for i planleggingen av bygget.

Men det er samtidig vanskelig å se hvordan man i planleggingsfasen skulle kunne forutse *alle* utfordringer og mulighetsrom som måtte oppstå underveis i prosessen etter at bygget åpnet. Dette handler ikke bare om forhold som pandemier, flyktningstrømmer og kommunal ressursknapphet, men også om at samskaping gjerne har karakter av å være dynamiske, uordnete prosesser preget av tilblivelse (*emergence*) og uforutsigbarhet. Dermed er, fleksibilitet, improvisasjon og refleksjon like viktig som evnen til å planlegge fremover (Guribye et al., 2025).

Det er mye som fungerer veldig godt i fellesskapene på tvers av generasjoner i alle de tre tiltakene som inngår i vår studie. Beboerne og ansatte trekker frem ting som samarbeid på tvers om å skape aktiviteter, felles aktiviteter som bidrar til å motvirke isolasjon, opplevelsen av å kunne bidra med sine ressurser (*mattering*), og vilje til samarbeid fra alle aktører. Mye handler dermed om hvordan man kan forsterke dette og gripe mulighetsrommene som ligger der.

Vår vurdering er at man sannsynligvis har kommet så langt man kan med en bottom-up tilnærming til at samskapingen mellom beboergrupper skal oppstå av seg selv når man har tilrettelagt for det rent arkitektonisk. For at tiltakene skal utvikle seg videre og utfordre institusjonell logikk slik som vi har sett i Nederland (Arentshorst et al., 2019), må det reelt sett tilføres ressurser og budsjett som løfter tiltakene til å bli ledestjerner for hvordan kommune og innbyggere kan samskape nye måter å jobbe på. Århus kommune anbefaler at lederen av Generationernes Hus sin rolle endres til å ha et større fokus på å sikre samskaping og innfrielsen av kommunens visjoner for bygget, og at dette gjøres i tett kobling med innovasjonsmiljøer (Århus kommune, 2025). Dette er helt i tråd med våre egne konklusjoner. De ansatte i vår undersøkelse ønsket seg videre at man i tillegg brukte ressurser på å ansette en medarbeider med kompetanse til å fasilitere samskaping, fellesskapsbygging og nye måter å tenke oppgavedeling på, en *kaospilot*. Denne typen kompetanse vil også sannsynligvis være viktig i oppskalert bruk av studentboliger i pleiehjem.

De rundt 50 beboere og ansatte i Generationernes Hus som deltok i *Appreciative Inquiry* workshopen i studien anbefalte videre at det gjøres grep for å sikre bedre tilrettelegging for samarbeid med pårørende i pleiehjemmene, opprettelsen av et aktivitetsutvalg, besøksvenner på tvers av pleiehjem og andre botilbud, og bedre system for kommunikasjon og informasjon mellom ledelse, ansatte og beboere.

Samtidig vil vi fremheve betydningen av systematisk læring og lave terskler for å feile. Etter vårt syn må man ta høyde for at et såpass eksperimentelt og storskala eksperiment som Generationernes Hus, uunngåelig vil ha behov for rom til å feile, lære og justere kurs underveis. Det er på mange måter alt for tidlig å forvente en normalisert *drift* i form av ferdigutviklede sett av løsninger. Selv om man selvsagt er forpliktet til å ivareta beboere og brukeres lovfestede rettigheter, bør man legge til rette for en pågående læringsprosess med fokus på å utvikle bærekraftige og overførbare velferdsløsninger for fremtiden. Dette fordrer at det legges til rette for refleksjon og analyse der også beboere og brukere involveres på systematisk vis, slik man også har sett behovet for i forbindelse med såkalte demenslandbyer (Røhnebæk et al., 2023). *Appreciative Inquiry* workshopen i vår studie viser at det er gode muligheter for å engasjere både ledelse, ansatte, beboere og pårørende på slike måter. Det kan være fordelaktig å koble på følgeforskning for å understøtte de videre innovasjonsprosessene.

Med tanke på læringsprosesser må det betraktes som nødvendig at Midt-Telemark kommune måtte bruke mye ressurser på å avklare de juridiske forholdene vedrørende spørsmålet om studentenes bidrag mot redusert husleie kan ansees som frivillighet eller ikke, når Oslo kommune allerede hadde gått gjennom en tilsvarende prosess på Tåsen. Samtidig har det vært nyttig at studenter som har bodd på seniorhuset har dokumentert ulike aktiviteter gjennom «årbøker» som gir gode ideer for nye studenter. Derfor vil vi anbefale at det etableres *læringsnettverk* på tvers av kommuner og gjerne de Skandinaviske landene, der beslektede tiltak får en anledning til å løfte opp problemstillinger og mulighetsrom og nyttiggjøre seg hverandres erfaringer. Ideelt sett burde et slikt læringsnettverk også involvere innovasjonsmiljøer som kan bidra med forskningskunnskap og fasiliteringskompetanse inn i nettverkene.

6 Referanser

- Aarland, K. & Sørvoll, J. (2021). *Norsk boligpolitikk i internasjonalt perspektiv. En sammenligning av boligmarkeder og boligpolitikk i sju europeiske land*. NOVA rapport nr. 7/21. Oslo: NOVA.
- Arentshorst, M. E., Kloet, R. R. & Peine, A. (2019). Intergenerational Housing: The Case of Humanitas Netherlands. *Journal of Housing for the Elderly* 33(3), 244-256.
- Aspen, J. (2025). *Byen som erfaring*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Chiodelli, F. (2015) What is really different between cohousing and gated communities? *European Planning Studies*, 23(12), 2566–2581.
- Eliassen, M. & Hartviksen, B. (2020) *Aktivitet og fellesskap*, Kunnskapsoppsummering, 15/2020 Omsorgsbiblioteket
- Europarådet (2019). *Code of Good Practice for Civil Participation in the Decision-Making Process*. Nedlastet fra <https://rm.coe.int/code-of-good-practice-civil-participation-revised-301019-en/168098b0e2>
- Epinon (2025). *Erfaringsopsamling – Generationernes Hus*. Rapport, Epinion.
- Fahle-Johansen, L. (2024). Generasjonsmøter: Et verktøy for inkludering og verdsettelse, Utdanningsnytt. 15.02.24. <https://www.utdanningsnytt.no/linda-fahle-johansen-livsgleder-for-eldre/generasjonsmoter-et-verktoy-for-inkludering-og-verdsettelse/390160>
- Førsund, E., Torrado Vidal, J.C., Fæø, S.E., Reithe, H., Patrascu, M. & Husebø, B.S. (2024). Exploring active ageing in a community-based living environment: an ethnographic study in the Western Norway context. *Frontiers in Public Health*, 12:1380922. doi:10.3389/fpubh.2024.1380922
- Guribye, E., Heimburg, D., Jensen, J. P., Iversen, L., Jacobsen, F. F., Sivertsen, H. & Carlsson, E. (in print, 2025). From ladders to mobiles: Towards a situated understanding of co-creation. Forthcoming in: Andersen, Enroljas, Nieminen & Vamstad (Eds.) *The Collaborative Turn in the Nordic Welfare States: Critical Perspectives on Coproduction in Policies, Civil Society, and Institutional Changes*. Palgrave Macmillian.
- Guribye, E. (2018). Co-creation of linking social capital in 'Municipality 3.0'. *Journal of Civil Society*, 14(1), 77-93.
- Guribye, E., Agdal, R. og Ihlebæk, H. (2005). *Ble det et hjem? Prosjekt bostedsløse i Bergen: En evaluering fra brukernes perspektiv*. Rapport, Antro Kulturkompetanse og Bergen kommune.
- Hauger, B., Højland, G. T. & Kongsbak, H. (2008). Organisasjoner som begeistrer. Appreciative Inquiry. Kommuneforlaget.

Helse og omsorgsdepartementet (2018) Meld. St. 15 (2017–2018) *Leve hele livet En kvalitetsreform for eldre*

Helse- og omsorgsdepartementet (2023) Meld. St. 24 (2022–2023) *Fellesskap og meistring, Bu trygt heime*

Holmøy, Kjelvik og Strøm. (2014). *Behovet for arbeidskraft i helse- og omsorgssektoren fremover*. Rapport. Statistisk sentralbyrå.

Høyland, K., Denizou, K., Halvorsen, T. & Moe, E. (2020). *Bo hele livet. Nye bofellesskap og nabolag for gammel og ung*. Sintef Akademisk Forlag.

Indenrigs og boligministeriet (2021). *Blandede boligområder-næste skridt i kampen mod parallelsamfund*. Nedlastet fra:
https://im.dk/Media/8/4/PjECE_Blandede%20boligomr%C3%A5der.pdf

Jakobsen, M., & Andersen, S. C. (2013). Coproduction and Equity in Public Service Delivery. *Public Administration Review*, 73(5), 704–713.

Jensen, J. O., Stender, M. & Løjmand, L. S. (2022). *Fællesskabsorienterede boformer. Erfaringer fra bofællesskaber etableret af developere*. Rapport, Dept of the Built Environment, Aalborg Universitet.

Larsen, H. G. (2019). Three phases of Danish cohousing: tenure and the development of an alternative housing form. *Housing Studies*, 34(8), 1349–1371.
<https://doi.org/10.1080/02673037.2019.1569599>

Nielsen, C. V. & Skrædderdal, J. (2022). *Vær med. Om rehabilitering og deltagelse*. Aarhus Universitetsforlag.

NOU 2011:11 *Innovasjon i omsorg*. Helse- og omsorgsdepartementet

Oslo kommune (2018). Erfaringsrapport nr.1. *Pilot bosetting av studenter i Pastorfangensvei 22 Seniorhus*, notat Bydel Nordre Aker.

Pedersen, S. & Kjelsaas, I. (2021). *Brutto produksjonstap av pårørendeinnsats i Norge*. Menon Economics, rapport 47/2021.

Robeyns, I. (2017). *Wellbeing, Freedom and Social Justice: The Capability Approach Re-Examined*. Cambridge: Open Book Publishers.

Rostgaard, T. (2025). *'Fællesskabs-cirkler' efter hollandsk model kan være en god hjælp for svækkede ældre*. Seniormonitor. Nedlastet fra:
<https://seniormonitor.dk/nyheder/art10313641/F%C3%A6llesskabs-cirkler-efter-hollandsk-model-kan-v%C3%A6re-en-god-hj%C3%A6lp-for-sv%C3%A6kkede-%C3%A6ldre>

Røhnebak, M. T., Engen, M. & Bast, A. (2023). Co-designing a dementia village: Transforming dementia care through service design In: Mario A. Pfannistiel (ed) (2023) *Human-Centred Service Design for Healthcare Transformation*. Springer.

Rønning, R. & Andfossen, N. B. (2021). Samskapingen som lar vente på seg. *Tidsskrift for omsorgsforskning* 7(3), 1-6.

Scarpa, M. P., Zopluoglu, C. & Prilleltensky, I. (2020). Assessing multidimensional mattering: Development and exploratory validation of the Mattering in Domains of Life Scale (MIDLS). *Journal of Community Psychology* 2022:50:1430-14

Sudmann, T, T (2017). *Aktivitet og fellesskap for eldre*. SOF rapport 6/2017

Sørvoll, J., Gulbrandsen, L., Nordvik, V., Ruud, M. E., Sandlie, H. C., Skogheim, R. & Ves, G. M. (2020). *Mobilitet blant eldre på boligmarkedet – holdninger, drivere og barrierer*. NOVA rapport 5/20.

Tind, L., Hoffman, S., Jensen, J., Østerberg, A., Tobler, J. & Aarup, S. (2022). *Generationernes Hus. En antropologisk undersøgelseundersøgelse af fællesskab på tværs af generationer af fællesskab på tværs af generationer*. Semesteroppgave i antropologi. Aarhus Universitet.

Tortzen, A. (2019). *Samskabelse af velfærd. Muligheder og faldgruber*. Hans Reitzels forlag.

Trætteberg, H. S. (2025). *Samskaping i Norge*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Rapport 2025:2

Ulrich, J. (2016). *Samskabelse – en typologi*. Clou Skriftserie. Art 2016-001. VIA University College.

Vetvik, E. & Disch, P. G. (2017). *Retorikk og realiteter. Planlegging framtidens helse- og omsorgsoppgaver i kommunene – 2015 – 2025*. Rapport, Senter for omsorgsforskning Sør.

Vike, H., Aastvedt, A. & Lo, C. (2025). Democratic innovation and co-creation as self-help: the limits of normative overload in theory construction. *Critical Policy Studies*, [doi:10.1080/19460171.2025.2467678](https://doi.org/10.1080/19460171.2025.2467678)

Wågø, S. & Høyland, K. (2016). *En bydel for alle? Botilbud for yngre personer med stort hjelpebehov*. SINTEF Fag 35.

Zeiner, H. H., Amundsen, M., Dokken, T., Dyb, E., Holden, M. B., Monkerud, L. C., Rasmussen, I. & Ru, M. E. (2022). *Leve hele livet i kommunene*. NIBR rapport 2022:1

Århus kommune (2006). *De bynære havnearealer. Dispositionsplan for de nordlige områder*. <https://aarhusoe.dk/media/nctc4z4y/dispositionsplan.pdf>

Århus kommune (2020). *Aarhus kompasset. Mindre system, mere borger*. Tenketanken Mandag Morgen.

Århus kommune (2025). *Årsagsanalyse og læringsopsamling vedrørende de to plejehjem i Generationernes Hus*. Rapport, Sundhed og omsorg, Århus kommune.

NORCE

Norwegian Research Centre AS
Postboks 22 Nygårdstangen
5838 Bergen, Norway

E-POST post@norceresearch.no

WEB norceresearch.no

TEL +47 56 10 70 00

ORG NO 919 408 049

